

ANALIZA NABORA INSTRUMENTOV ZA VKLJUČEVANJE MLADIH

Avtorica: Laura Praprotnik

MLADI ODPIRAMO PROSTOR
VZPOSTAVLJANJE IN RAZVOJ LOKALNIH MLADINSKIH POLITIK

»Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete: »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja«, prednostne usmeritve: »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistema izobraževanja in usposabljanja.«

Kazalo

1	UVOD	3
2	AKTIVNA PARTICIPACIJA MLADIH NA LOKALNI RAVNI	4
2.1	EVROPSKA UNIJA.....	4
2.2	AKTIVNA PARTICIPACIJA MLADIH V SLOVENIJI	6
3	PRAVNO INSTITUCIONALNI OKVIR SODELOVANJA MLADIH PRI OBLIKOVANJU LOKALNIH POLITIK V SLOVENIJI	10
3.1	SPLOŠNO	10
3.1.1	USTAVNI OKVIR.....	10
3.1.2	ZAKONSKI OKVIR.....	11
3.2	MLADINSKI SEKTOR.....	14
3.2.1	JAVNI INTERES V MLADINSKEM SEKTORJU – SPLOŠNO	15
3.2.1.1	Status nacionalne mladinske organizacije	19
3.2.2	JAVNI INTERES V MLADINSKEM SEKTORJU – LOKALNA RAVEN	20
4	ORGANIZACIJE V MLADINSKEM SEKTORJU	21
4.1	MLADINSKE ORGANIZACIJE	21
4.2	MLADINSKI CENTRI	22
4.3	ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE LOKALNIH SKUPNOSTI	23
4.4	MLADINSKI SVETI LOKALNIH SKUPNOSTI (MSLS).....	24
4.5	DRUGE NEVLADNE ORGANIZACIJE	29
5	UKREPI ZA IZBOLJŠANJE AKTIVNE PARTICIPACIJE MLADIH V LOKALNEM OKOLJU	30
5.1	Kako v okviru obstoječih zakonskih in dejanskih možnosti oz. obstoječih struktur in instrumentov izboljšati sodelovanje oz. vpliv mladih pri oblikovanju lokalnih politik?	30
5.1.1	Zahteva po realizaciji določila 6. člena Zakona o mladinskih svetih	30
5.1.2	Sodelovanje – dajanje predlogov in pobud lokalni skupnosti.....	30
5.1.3	Spodbujanje, promocija mladinskega organiziranja, aktivne udeležbe mladih v demokratičnih strukturah in procesih odločanja	30
5.1.4	Zagotavljanje pogojev za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih.....	30
5.1.5	Izvajanje in spodbujanje vzgoje in izobraževanja, ozaveščanja o pomenu in možnostih aktivne participacije mladih.....	31
5.1.6	Sodelovanje z akterji na mladinskem področju na nacionalni ravni.....	31
5.1.7	Ozaveščanje, spodbujanje enake možnosti za mlade.....	31
5.1.8	Razširitev uporabe spletnih orodij	31

5.2 INSTRUMENTI/OBLIKE SODELOVANJA MLADIH PRI OBLIKOVANJU LOKALNIH POLITIK

32

5.2.1	Stopnja organiziranosti.....	32
5.2.2	Oblika, način participacije, vplivanja na lokalne politike	32
5.2.2.1	Neformalne oblike participacije.....	32
5.2.2.2	Formalne oblike participacije	32
5.2.2.3	Neposredna participacija	32
5.2.2.4	Posredna participacija	33
5.2.3	Sredstva komunikacije, informiranja - participacije.....	33
5.2.3.1	Neposredna osebna komunikacija.....	33
5.2.3.2	Pisna komunikacija.....	34
5.2.3.3	Sredstva javnega obveščanja.....	34
5.2.3.4	Spletna orodja	35
5.2.3.5	Dobre prakse uporabe spletnih orodij v Sloveniji.....	38
6	<i>DOBRE PRAKSE PARTICIPACIJE MLADIH</i>	41
6.1	CIVICWEB projekt: Mladi, internet in državljanska participacija	44
6.2	Izobraževanje za demokratično državljanstvo (in participacijo)	45
6.2.1	Finska.....	45
6.2.2	Danska	45
6.2.3	Avstrija	45
6.3	Mladinska participacija v razvoju – Vodnik za razvojne agencije ter oblikovalce politike	46
6.3.1	Participacija kot ledena gora	47
6.3.2	Pristop treh objektivov (leč) k participaciji mladih	47
6.3.3	Oprelitev mladih kot uporabnikov, partnerjev in voditeljev.....	48
6.3.4	Mladi kot premoženje - aktivni pristop	48
6.3.5	Ovire za participacijo mladih.....	49
6.3.6	Premagovanje ovir participacije mladih	50
7	SKLEP	54
8	ZAKONODAJA, VIRI IN LITERATURA	55

Dejavno sodelovanje mladih pri odločitvah in dejavnostih na lokalni in regionalni ravni predstavlja enega odločilnih elementov oz. predpostavk za izgradnjo demokratične, vključujoče in uspešne družbe¹. Za izgradnjo celovite vključitve in aktivne participacije mladih se je potrebno zavedati, da je vloga mladih kot specifične družbene skupine, v demokraciji dvojna oz. dvosmerna in zajema tako vpliv mladih na oblikovanje politik kot tudi vpliv sprejetih politik na življenje mladih. Slednje se kaže zlasti v neustreznosti in širših družbenih posledicah sprejetih politik, ki vplivajo na življenje mladih, kadar so le te oblikovane in končno tudi sprejete brez ustreznega poznavanja potreb in interesov mladih, pogosto kot posledica odsotnosti aktivne participacije mladih v postopkih oblikovanja oz. odločanja.²

Vse navedeno velja tako za mednarodno, nacionalno, regionalno in tudi lokalno raven vključevanja mladih. Namen te analize nabora instrumentov za vključevanje mladih je predstaviti strukture in mehanizme, ki jih mladi lahko ustanovijo za sodelovanje pri oblikovanju lokalnih politik, vključno s predstavitvijo primerov dobre prakse ter izhodišč oz. priporočil za izboljšanje vključevanja mladih v oblikovanje lokalnih politik.

¹ Revidirana evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje, Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope (10.seja 21.maja 2003, odgovor na priporočilo 128)

² Bela knjiga: Vključevanje mladih v oblikovanje lokalnih politik. Ljubljana: Laura Praprotnik, Primož Šporar, Pravno informacijski center nevladnih organizacij, Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010.

2.1 EVROPSKA UNIJA

Države z razvito demokracijo že dolgo podpirajo institucije, ki promovirajo aktivno državljanstvo in participacijo državljanov v javni sferi. Med mehanizmi državljanske participacije velja izpostaviti udeležbo na volitvah, referendumih, prostovoljno delo, delo v lokalnih skupnostih in druge aktivnosti, ki omogočajo državljanom uspešno vključevanje v procese sodelovanja in soodločanja.

Dejstvo je, da se pri Evropejcih zvišujeta tako življenjska doba kot starost, pri kateri se odločajo za otroke, posledično pa se delež mladih ljudi v celotni populaciji manjša. Starostna skupina med 15. in 29. letom starosti bo leta 2050 predvidoma znašala 15,3% evropskega prebivalstva, medtem ko trenutno znaša 19,3% prebivalstva³.

Navedene demografske spremembe ter trendi, sočasno s spremembami ter trendi v svetovnem in evropskem gospodarstvu ter trgu dela, ključno vplivajo tudi na položaj mladih v družbi, pri čemer se kot najbolj kritični kažejo različni vidiki prostovoljne in neprostovoljne izključenosti mladih iz aktivnega družbenega in političnega življenja. Zdi se, da se odvrčajo od tradicionalnega političnega sistema, pri čemer se to lahko razlaga tudi kot pomanjkanje zavzetosti za družbena vprašanja.⁴ Svet ministrov EU je državam članicam predlagal, da pospešijo udeležbo mladih v mehanizmih predstavniške demokracije.⁵

Enega glavnih ciljev evropske mladinske politike predstavljata zagotavljanje možnosti za vključevanje mladih v procese odločanja in motiviranje mladih za aktivnejšo udeležbo v političnem, ekonomskem in družbenem življenju.

Okvir za sodelovanje na področju mladine z **odprto metodo koordinacije**⁶ kot ustrezno obliko sodelovanja je bil na ravni Evropske unije postavljen leta 2001 z **Belo knjigo Evropske komisije Nova spodbuda za evropsko mladino**⁷. Svet je potrdil odločitev za štiri prednostna področja evropskega sodelovanja na področju mladine: družbeno udejstvovanje (participacija), informiranje, večje poznavanje in boljše razumevanje mladih ter prostovoljne aktivnosti med mladimi.

Ključni akterji odprte metode koordinacije (OMK) na evropski ravni so Evropska komisija, Svet Evropske unije, Evropski parlament, Evropski ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij ter Evropski mladinski forum⁸,

³ Vir: Eurostat

Vir: Bruselj, 27.4.2009

⁴ predlog Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (EVA 2010-3311-0002) z dne 29.01.2010

⁵ Resolucija Sveta in predstavnikov vlad držav članic, zbranih znotraj Sveta dne 24. maja 2005, o uresničevanju skupnega cilja, ki je "povečati udeležbo mladih v sistemu predstavniške demokracije".

⁶ Odprta metoda koordinacije (OMK) je posebno poimenovanje postopkov sodelovanja držav članic EU ter evropskih institucij na tistih področjih, kjer pogodbe o ustanovitvi evropske skupnosti dajejo zelo malo ali nič pristojnosti za neposredno delovanje institucij v okviru EU.

⁷ Bela knjiga Evropske komisije: Nova spodbuda za evropsko mladino, COM (2001) 681 final

⁸ <http://www.youthforum.org>

ki mladim omogoča aktivno sodelovanje v procesu oblikovanja bodoče Evrope in družbe z namenom izboljševanja življenjskih pogojev mladih evropskih državljanek in državljanov. Na ravni držav članic ključne akterje v OMK predstavljajo nacionalne oblasti, mladinski sveti, mladinski sveti lokalnih skupnosti, mladinske organizacije, mladinski centri in mladi.

Z vidika cilja povečanja participacije mladih v lokalnem družbenem življenju velja omeniti tudi **resolucijo Sveta o skupnih ciljih na področju participacije in informiranja mladih, z dne 25. 11. 2003, ki je z namenom uvedbe in podpore mehanizmov za spodbujanje aktivnega državljanstva ter dviga vrednosti in pomena učinkovite participacije v demokratičnem življenju, kot možne ukrepe za povečanje participacije mladih v lokalnem družbenem življenju predvidela:**

- Spodbujanje vključevanja mladih v sodelovalne strukture (npr. nevladne organizacije – NVO, društva, prostovoljno delo, lokalne mladinske svete itd.) in spodbujanje aktivnosti mladinskih NVO ob upoštevanju njihove neodvisnosti in avtonomije;
- spodbujanje razvoja aktivnosti, pobud in projektov, namenjenih neposrednemu vključevanju mladih na regionalni in lokalni ravni;
- promocija in večje priznavanje doseženega dela staršev, mladinskih delavcev in ostalih;
- pregled kvalitativnih metod za ocenjevanje participacije mladih;
- jasnejša opredelitev ovir na poti udejstvovanja določenih skupin in mladih s posebnimi potrebami ter spodbujanje ukrepov in mehanizmov za premagovanje teh ovir.

Glede na to, da okvir za sodelovanje na področju mladih, primarno vzpostavljen na podlagi Bele knjige o mladih, Evropskega pakta za mlade (2005), odprte metode usklajevanja in vključevanja mladinskih vprašanj v druge politike, ki naj bi se iztekel leta 2009, ni vedno upravičil pričakovanj, je Evropska komisija leta 2008 predložila predlog za nov okvir sodelovanja. Aprila 2009 je objavila poročilo z naslovom **Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja**⁹, ki priznava, da so mladi ena najbolj ranljivih družbenih skupin, zlasti v sedanji gospodarski in finančni krizi ter da so veliko bogastvo v naši starajoči se družbi, in za cilje postavlja ustvaritev **več priložnosti** za mlade v izobraževanju in zaposlovanju, izboljšanje dostopa in polno udeležbo vseh mladih v družbi, spodbujanje vzajemne solidarnosti med družbo in mladimi.

Na temelju sporočila Evropske komisije o novi strategiji EU so mladinski ministri EU sprejeli novi okvir za evropsko sodelovanje na področju mladine od 2010 do 2018¹⁰. V nadaljevanju je potrebno opozoriti tudi na s strani Sveta EU sprejeto **resolucijo o aktivnem vključevanju mladih (2010-2018)**¹¹, ki izhaja iz priorit,

⁹ SOC/349; *Strategija EU za mlade*

Mnenje EESO o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, 01.09.2009, Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja – Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade, COM(2009) 200 konč.

¹⁰ COUNCIL RESOLUTION (of 27 November 2009) on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018); http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf

¹¹ Resolution of the Council and of the representatives of the governments of the member states, meeting within the Council, on the active inclusion of young people: combating unemployment and poverty; 3013th EDUCATION, YOUTH AND CULTURE Council meeting Brussels, 11 May 2010

dogovorjenih v okviru novembra 2009 sprejetega prenovljenega okvira evropskega sodelovanja na področju mladine (2010-2018). Svet opozarja na zaskrbljujoče podatke o brezposelnosti mladih v Evropi (vsak peti mladi v starosti do 25 let nima zaposlitve, vsak peti mladi starosti med 18 in 24 je na robu praga revščine); na negativne učinke ekonomske in finančne krize, še posebej za skupine mladih v ranljivejših življenjskih situacijah in na robu izključenosti; na potrebo po kakovostnih (varnih) zaposlitvah; in na demografske izzive, ki kličejo po med-generacijskih odgovorih, dialogu in solidarnosti. Resolucija poudarja tudi pomen pozornosti do mladih v kontekstu razvijanja konkurenčne, vključujoče in trajnostne Evrope 2020; pomen polne vključenosti mladinskih politik - kot so mobilnost, participacija, neformalno in priložnostno učenje, prostovoljne dejavnosti in mladinsko delo, v njeno uresničevanje; pomen spodbujanja politik, ki pomagajo mladim pri njihovem vključevanju na trg dela in v družbo, ter politik, ki bodo dale mladim znanja, spretnosti in kompetence, ki jih potrebujejo, če želijo prispevati k razvijanju na znanju temelječih ekonomije in družbe.

2.2 AKTIVNA PARTICIPACIJA MLADIH V SLOVENIJI

Slovenija na področju aktivnega državljanstva med evropskimi državami ni med vodilnimi. V **Sloveniji mladinske politike so**, vendar gre pogosto za nepovezane skupke ukrepov, ki jih lahko identificiramo kot mladinske politike. Enako velja za lokalna okolja – ta sicer izvajajo ukrepe, ki jih prištevamo med ukrepe s področja mladinskih politik, vendar pogosto tega ne identificirajo kot mladinske politike. Predvsem zaskrbljujoče je dejstvo, da **mladinskih politik pogosto ne sooblikujejo mladi oz. jih sooblikujejo v redkih lokalnih okoljih**.

Izhodišče problema tako predstavlja dejstvo, da ukrepi, ki se s strani lokalnih skupnosti v Sloveniji oblikujejo, sprejemajo in izvajajo ter vplivajo na položaj mladih, mladim pogosto ne izboljšujejo položaja (zaposlovanje, štipendiranje, stanovanjska problematika, vključenost mladih v procese politične participacije), kljub temu, da se pomemben del ukrepov s področja stanovanjske, štipendijske in zaposlovalne politike ter položaja mladih družin lahko zagotavlja prav v lokalni skupnosti.

Za reševanje problema izključenosti, s ciljem povečanja participacije mladih pri oblikovanju lokalnih politik, je potrebno upoštevati, da so lokalne in regionalne oblasti mladim najbližje, zato je njihova vloga pri spodbujanju aktivne udeležbe oz. participacije še toliko pomembnejša. Za učinkovito aktivno participacijo mladih ter njihov vpliv na oblikovanje in sprejemanje lokalnih politik je ključna zagotovitev dveh glavnih predpogojev:

- pravni – institucionalni okvir;
- kulturno okolje oz. družbeno vrednostni okvir, ki spodbuja vključevanje mladih, jih spoštuje ter upošteva njihove potrebe, interese in položaj.

Mladi se morajo zavedati družbenih in kulturnih sprememb, ki se dogajajo v skupnosti, skupnost pa jih mora pri njihovi aktivni udeležbi spodbujati. Za slednje je nujno, da se lokalne skupnosti zavedajo koristi, ki

jih za njihove politike in demokracijo prinaša večja udeležba mladih pri oblikovanju, sprejemanju in izvajanju lokalnih politik.¹²

Za analizo obstoječih in možnih struktur ter mehanizmov sodelovanja mladih pri oblikovanju lokalnih politik je nujno poznavanje institucij in struktur z (institucionalno) možnostjo sodelovanja **v postopku odprte metode koordinacije v Republiki Sloveniji:**

- **Urad RS za mladino**¹³, ki deluje kot organ v sestavi Ministrstva za šolstvo in šport Republike Slovenije, in opravlja naloge ter izvaja ukrepe, s katerimi spodbuja in razvija organiziranost mladih, njihovo participacijo v družbenih procesih, neformalno izobraževanje mladih, informiranje in svetovanje za mlade, mobilnost in mednarodno sodelovanje mladih ter boljše poznavanje mladine. Urad spremlja aktivnosti mladinskih in drugih organizacij, evalvira njihovo delo, izobražuje in usposablja izvajalce dejavnosti za mladinsko delo na nacionalni in lokalni ravni. Na evropski ravni zastopa interese Republike Slovenije na področju mladine in mladinske politike. V skladu z evropskimi normami mladinskega dela, si prizadeva za uravnotežen razvoj mladinskih struktur in mladinske politike tudi na lokalnem nivoju. Za zagotavljanje boljših sistemskih pogojev za mladinsko delo Urad pripravlja ustrezne pravne oziroma zakonske podlage.

- **Svet vlade Republike Slovenije za mladino** kot strokovno in posvetovalno telo Vlade RS, sestavljeno iz enakega števila predstavnikov/ic vlade in organizacij v mladinskem sektorju, ki za vlado opravlja strokovne naloge ter ji nudi pomoč pri odločanju o zadevah s področja mladih:
 - spremlja, ugotavlja in ocenjuje položaj mladih v družbi;
 - spremlja in ocenjuje upoštevanje predlogov mladih na družbene spremembe;
 - predlaga ukrepe v mladinskem sektorju in spremlja uresničevanje interesov mladine v drugih politikah na državni ravni;
 - obravnava predloge zakonov in drugih predpisov ter ukrepov vlade, ki se nanašajo na področje mladinskega dela, mladinskih politik in življenja mladih nasploh ter daje mnenje k predlogom zakonov;
 - razpravlja o aktualnih vprašanjih mladih in daje mnenje pristojnim institucijam o teh vprašanjih;
 - daje pobude in predloge za urejanje posameznih vprašanj na področju mladine;
 - daje predloge in priporočila glede financiranja dejavnosti mladih;
 - obravnava trende programskih in finančnih načrtov mladinskih organizacij ter drugih organizacij, ki sodelujejo v mladinskem sektorju;
 - daje vladi ter pristojnim ministrstvom predloge, pobude in priporočila za uresničevanje zaveze po krepitvi mladinske razsežnosti v posameznih sektorskih javnih politikah;

¹² Bela knjiga: *Vključevanje mladih v oblikovanje lokalnih politik*

¹³ <http://www.uradzamladino.gov.si/>

- spodbuja sodelovanje mladih v različnih posvetovalnih in soodločevalskih telesih na državni in lokalni ravni.¹⁴
- **Mladinski svet Slovenije**¹⁵ (v nadaljevanju: **MSS**) kot krovno združenje mladinskih organizacij, ki delujejo na nacionalnem nivoju. Pod svojim okriljem združuje organizacije z različnimi interesnimi, nazorskimi ali političnimi usmeritvami. MSS je predstavniško reprezentativno telo nacionalnih mladinskih organizacij oz. mladih tudi na evropskem nivoju - član Evropskega mladinskega foruma je že od njegove ustanovitve l. 1996.
- **Mladinski sveti lokalnih skupnosti** kot akterji mladinskega dela in mladinske politike ter subjekti javnega interesa v mladinskem sektorju na lokalni ravni. Predstavljajo osnovo za sodelovanje mladih v lokalnih skupnostih. Njihov položaj, delovanje, dejavnost ter financiranje ureja Zakon o mladinskih svetih (Uradni list RS, 70/2000, 42/2010), kot organizacijo ter subjekt javnega interesa v mladinskem sektorju pa jih opredeljuje tudi Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (Uradni list RS, št. 42/2010; v nadaljevanju: ZJIMS).
- **Mladinske organizacije** kot avtonomna demokratična prostovoljna samostojna združenja mladih, ki s svojim delovanjem omogočajo mladim pridobivanje načrtnih učnih izkušenj, oblikovanje in izražanje njihovih stališč ter izvajanje dejavnosti v skladu z njihovo interesno, kulturno, nazorsko ali politično usmeritvijo.¹⁶ Organizirane so kot samostojne pravne osebe, in sicer kot društvo ali zveza društev ali kot sestavni del druge pravne osebe, in sicer društva, zveze društev, sindikata ali politične stranke, pri čemer jim je v temeljnem aktu te pravne osebe zagotovljena avtonomija delovanja v mladinskem sektorju.
- **Organizacije za mlade** kot pravne osebe, ki izvajajo programe za mlade (vendar niso mladinske organizacije) in so organizirane kot zavod, ustanova ali zadruga.¹⁷
- **Mladinski centri**, klubi, društva, združenja in interesne skupine, ki zastopajo interese mladih v lokalnem okolju. Predstavljajo izhodiščno točko, kjer mladi vseh starosti in nazorov ustvarjajo in razvijajo najrazličnejše aktivnosti, in ponujajo tudi možnost preventivnega delovanja, neformalnega učenja in usposabljanja mladih na lokalni ravni.
- **Mladi**, ki želijo prispevati oz. aktivno sodelujejo v procesu oblikovanja bodočih smernic Evrope.

¹⁴ 8. člen Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (Uradni list RS, št. 42/2010)

¹⁵ Uradna spletna stran MSS: <http://www.mss.si>

¹⁶ 3. člen Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS)

¹⁷ 3. člen ZJIMS

3 PRAVNO INSTITUCIONALNI OKVIR SODELOVANJA MLADIH PRI OBLIKOVANJU LOKALNIH POLITIK V SLOVENIJI

3.1 SPLOŠNO

3.1.1 USTAVNI OKVIR

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006; v nadaljevanju ustava) je lokalno samoupravo¹⁸ uvedla kot pravno sistemsko institucijo, temeljno demokratično vrednoto ter načelo družbene ureditve v Republiki Sloveniji.

Skladno z določbami 138. člena ustave prebivalci Slovenije lokalno samoupravo uresničujejo v občinah in drugih lokalnih skupnostih. V 143. členu ustava predvideva tudi možnost ustanovitve pokrajine kot samoupravne lokalne skupnosti, ki opravlja lokalne zadeve širšega pomena in z zakonom določene zadeve regionalnega pomena.

V lokalni samoupravi se uresničuje **ustavna pravica do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev**¹⁹, skladno s katero ima vsak državljan pravico, da skladno z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih sodeluje pri upravljanju javnih zadev. Najbolj neposredno se ta pravica uresničuje na lokalni ravni, v lokalni samoupravi, in sicer z neposrednim referendumskim odločanjem, ljudsko iniciativo ter drugimi oblikami neposrednega odločanja. Med temeljne ustavne politične pravice sodita tudi volilna pravica (43. člen ustave) ter pravica do peticije (45. člen ustave).

Državni svet je skladno z 96. členom ustave tudi nosilec lokalnih interesov. Dejstvo, da kar 22 od skupno 40 članov njegovih članov predstavlja lokalne interese, lokalnim skupnostim nalaga ključno vlogo in odgovornost v okviru delovanja zakonodajne veje oblasti na nacionalni ravni, še posebej ob upoštevanju pristojnosti državnega sveta²⁰: zakonodajna iniciativa, posvetovalna funkcija, suspenzivni veto, zahteva za razpis zakonodajnega referenduma, zahteva za parlamentarno preiskavo.

Sestavni del pravnega reda Republike Slovenije predstavlja tudi Evropska listina lokalne samouprave, ki jo je RS ratificirala leta 1996, pri nas pa je začela veljati marca 1997.

¹⁸ Skladno z 9. členom ustave RS je v Sloveniji zagotovljena lokalna samouprava.

¹⁹ 44. člen ustave

²⁰ 97. člen ustave

3.1.2 ZAKONSKI OKVIR

Organizacijsko strukturo lokalne samouprave urejata **Zakon o lokalnih volitvah**²¹ in **Zakon o lokalni samoupravi**²² (v nadaljevanju: ZLS). Zakon o lokalnih volitvah ureja volilno pravico na lokalnih volitvah, enake možnosti obeh spolov na lokalnih volitvah ter volitve občinskega sveta in župana ter svetov krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti.

Za izvrševanje ustavne pravice do sodelovanja pri upravljanju lokalnih javnih zadev imajo občani (osebe, ki imajo na območju občine stalno prebivališče), skladno z 11. členom Zakona o lokalni samoupravi, pravico, da o zadevah lokalne samouprave odločajo:

- **posredno**: preko svetov²³, sestavljenih iz članov, ki jih volijo svobodno in tajno na podlagi neposredne, enake in splošne volilne pravice;
- **neposredno**: na zborih občanov, z referendumom in preko ljudske iniciative²⁴;

Občinski svet

Upošteva dejstvo, da je **občinski svet**²⁵ najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine, volitve predstavnikov vanj ter ne nazadnje sama udeležba oz. članstvo v njem predstavlja enega najmočnejših vzvodov oz. instrumentov sodelovanja pri oblikovanju lokalnih politik. Pri tem je pomembno, da ima v občinski svet pravico voliti in biti voljen vsak državljan Republike Slovenije, pa tudi tujec ali državljan druge države članice Evropske unije, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, in je na dan glasovanja dopolnil 18 let starosti, in sicer v občini, v kateri ima stalno prebivališče.

²¹ Uradni list RS, št. 72/1993, 7/1994, 33/1994, 61/1995 - Skl. US, [70/1995](#), [51/2002](#), [11/2003](#) - Skl. US, [73/2003](#) - Odl. US, [54/2004](#) - ZDoh-1, [72/2005](#), [72/2005](#) - ZLS-M, [121/2005](#), [70/2006](#) - Odl. US, [46/2007](#) - Odl. US, [54/2007](#) - Odl. US, [60/2007](#), [45/2008](#)

²² Uradni list RS, št. 94/07 - uradno prečiščeno besedilo, 27/08 - Odl. US, 76/08, 79/09, 51/10 in 84/10 - Odl. US

²³ 29. člen ZLS: Občinski svet je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine.

²⁴ 44. člen ZLS

²⁵ Skladno s 29. členom ZLS občinski svet:

- sprejema statut občine;
 - sprejema odloke in druge občinske akte;
 - sprejema prostorske in druge plane razvoja občine;
 - sprejema občinski proračun in zaključni račun;
 - imenuje in razrešuje člane nadzornega odbora ter člane komisij in odborov občinskega sveta;
 - nadzoruje delo župana, podžupana in občinske uprave glede izvrševanja odločitev občinskega sveta;
 - odloča o pridobitvi in odtujitvi občinskega premoženja, če ni s tem zakonom drugače določeno;
 - imenuje in razrešuje člane sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin;
 - odloča o drugih zadevah, ki jih določa zakon in statut občine.
- Občinski svet odloča tudi o na občino z zakonom prenesenih zadevah iz državne pristojnosti, če zakon ne določa, da o teh zadevah odloča drug občinski organ.

Člani občinskih svetov se volijo po večinskem načelu (večinske volitve²⁶ - če šteje občinski svet manj kot 12 članov) ali proporcionalnem načelu (proporcionalne volitve - če šteje občinski svet 12 ali več članov).²⁷ Za vpliv mladih volivcev na sestavo občinskega sveta ter posledično zastopanost njihov interesov pri oblikovanju lokalnih politik je ključno, da poleg političnih strank, kandidate za člane občinskega sveta, lahko določijo tudi volivci v volilni enoti.²⁸

Vsaka skupina volivcev lahko določi le eno listo kandidatov.

Ne glede na vrsto volitev oz. število članov v občinskem svetu mora kandidat za člana občinskega sveta imeti stalno prebivališče v volilni enoti, v kateri kandidira za člana občinskega sveta, pri čemer lahko vsakdo kandidira samo v eni volilni enoti in samo na eni listi kandidatov.

Župan

Mladi nadalje z aktivno udeležbo na volitvah (ali celo s kandidiranjem)²⁹ za **župana**³⁰, upošteva pristojnosti le tega, prav tako lahko pomembno posredno vplivajo na oblikovanje lokalnih politik.

Sveti krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti³¹

Na območju občine se lahko ustanovijo ožji deli občine: krajevne, vaške ali četrtne skupnosti. Pobudo za ustanovitev le teh ali za spremembo njihovih območij lahko da zbor krajanov ali s statutom določeno število

²⁶ Pri volitvah po večinskem načelu se glasuje o posameznih kandidatih. Volivec lahko glasuje največ za toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti.

Izvoljeni so kandidati, ki so dobili največ glasov.

²⁷ Pri določanju za volilni sistem relevantnega števila članov občinskega sveta se ne upošteva števila članov občinskega sveta - predstavnikov italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti ter predstavnikov romske skupnosti. Člani občinskega sveta - predstavniki italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti, ter predstavniki romske skupnosti se volijo po večinskem načelu.

²⁸ Kandidate za člane občinskega sveta, ki se volijo po večinskem načelu, lahko določi s podpisovanjem skupina volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti, pri čemer je potrebno pridobiti najmanj 1% podpisov od števila volivcev v volilni enoti, ki so glasovali na zadnjih rednih volitvah v občinski svet, vendar ne manj kot 15. Navedena skupina volivcev lahko v posamezni volilni enoti določi največ toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti. Volivci (poleg političnih strank v občini) lahko liste svojih kandidatov za člane občinskega sveta določijo tudi v primeru volitev po proporcionalnem načelu. Pri tem je na listi kandidatov lahko največ toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti. Listo kandidatov v volilni enoti lahko določi s podpisovanjem skupina volivcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti. Potrebno število podpisov je najmanj 1% od števila volivcev v volilni enoti, ki so glasovali za zadnjih rednih volitvah v občinski svet, vendar ne manj kot 15 in ne več kot 1 000.

²⁹ Pravico voliti župana ima vsak volivec, ki ima volilno pravico pri volitvah v občinski svet. Pravico biti voljen za župana ima vsak državljan Republike Slovenije, ki je na dan glasovanja dopolnil 18 let starosti. Redne volitve županov se opravijo hkrati z rednimi volitvami v občinske svete.

Glede določanja kandidatov za župana veljajo smiselno določbe tega zakona o kandidiranju za večinske volitve v občinski svet. Kadar določa kandidata za župana skupina volivcev, je potrebno število podpisov najmanj 2% od števila volivcev v občini, ki so glasovali v prvem krogu na zadnjih rednih volitvah za župana, vendar ne manj kot 15 in ne več kot 2500.

³⁰ Skladno s 33. členom ZLS župan predstavlja in zastopa občino. Predstavlja občinski svet, ga sklicuje in vodi seje občinskega sveta, nima pa pravice glasovanja. Občinskemu svetu v sprejem predlaga proračun občine in zaključni račun proračuna, odloke in druge akte iz pristojnosti občinskega sveta ter skrbi za izvajanje odločitev občinskega sveta. Skrbi za objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov občine, pri čemer zadrži objavo splošnega akta občine, če meni, da je neustaven ali nezakonit in predlaga občinskemu svetu, da o njem ponovno odloči na prvi naslednji seji, pri čemer mora navesti razloge za zadržanje. Če občinski svet vztraja pri svoji odločitvi, se splošni akt objavi, župan pa lahko vloži pri ustavnem sodišču zahtevo za oceno njegove skladnosti z ustavo in zakonom. Če se odločitev občinskega sveta nanaša na zadevo, ki je z zakonom prenesena v opravljanje občini, župan opozori pristojno ministrstvo na nezakonitost oziroma neprimernost take odločitve.

³¹ 18. člen ZLS

prebivalcev dela občine. Občinski svet mora tovrstno pobudo obvezno obravnavati. Pred ustanovitvijo ožjih delov občine oz. spremembo njihovih območij mora občinski svet na zborih krajanov ali na referendumu ugotoviti interes prebivalcev posameznih območij v občini, kjer naj bi bili ustanovljeni ožji deli občine. Upošteva dejstvo, da so ožji deli občine z vidika uveljavljanja in uresničevanja interesov, prebivalcem le teh najbližje³², pomemben vzvod vpliva na oblikovanje lokalnih politik predstavlja organ ožjega dela občine - svet³³, ki ga izvolijo volilni upravičenci s stalnim prebivališčem na območju ožjega dela občine.³⁴ Svet ožjega dela občine lahko občinskemu svetu predlaga odločitve, ki se nanašajo na ožji del občine. Če tako določa statut občine, mora občinski svet pred sprejetjem odločitve, ki se nanaša na ožji del občine, pridobiti mnenje sveta ožjega dela občine. Statut občine lahko določi, da so posamezne odločitve sveta ožjega dela občine veljavne, ko da nanje soglasje občinski svet.

Zbor občanov³⁵

Občani na zboru v skladu z zakonom ali statutom občine obravnavajo posamezne zadeve, oblikujejo stališča, dajejo predloge, pobude in mnenja ali odločajo.

Zbor občanov se lahko skliče za vso občino ali za njen posamezen del.

Župan mora sklicati zbor občanov, če je tako predpisano z zakonom ali statutom občine ali če tako zahteva najmanj pet odstotkov volivcev v občini oziroma v njenem posameznem delu, lahko pa ga skliče na lastno pobudo, na pobudo občinskega sveta ali sveta ožjega dela občine.

Referendum

Občani lahko skladno z določili 46. člena ZLS odločajo na referendumu o vprašanjih, ki so vsebina splošnih aktov občine, razen o proračunu in zaključnem računu občine ter o splošnih aktih, s katerimi se v skladu z zakonom predpisujejo občinski davki in druge dajatve.³⁶ Referendum se opravi kot naknadni referendum, na katerem občani potrdijo ali zavrnejo sprejeti splošni akt občine ali njegove posamezne določbe.

³² 19. b člen ZLS: Ožji del občine, ki ima svet, opravlja naloge, ki se pretežno nanašajo na njegove prebivalce in ki so mu prenesene v izvajanje s statutom občine. Statut občine lahko prenese v izvajanje ožjemu delu občine zlasti naloge, ki se nanašajo na:

- lokalne javne službe,
- vzdrževanje krajevnih cest in drugih javnih površin,
- upravljanje s premoženjem, namenjenim za potrebe krajevnega prebivalstva,
- pospeševanje kulturne in drugih društvenih dejavnosti.

Podrobneje se naloge, ki se prenesejo v izvajanje ožjim delom občine določijo z odlokom.

³³ Za volitve članov svetov četrtnih skupnosti se smiselno uporabljajo določbe Zakona o lokalnih volitvah, ki veljajo za volitve v občinski svet, za volitve članov svetov krajevnih skupnosti in članov svetov vaških skupnosti kot delov občine pa se smiselno uporabljajo določbe citiranega zakona, ki veljajo za večinske volitve v občinski svet. Ne glede na 54. člen Zakona o lokalnih volitvah kandidate za člane sveta krajevnega, vaškega oziroma četrtne skupnosti lahko določi s podpisovanjem skupina najmanj desetih volivcev. Volilno pravico imajo volivci s stalnim prebivališčem v krajevni, vaški oziroma četrtni skupnosti.

Redne volitve v svete krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti se opravijo istočasno kot redne volitve v občinske svete.

³⁴ Volitve v svete krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti v 109.-114. členu ureja Zakon o lokalnih volitvah.

³⁵ 45. člen ZLS

³⁶ Občani lahko odločajo na referendumu tudi o drugih vprašanjih, če tako določa zakon.

(Mladi) volivci se morajo zavedati, da občinski svet mora razpisati referendum, če to zahteva najmanj pet odstotkov volivcev v občini in če tako določa zakon ali statut občine.

Predlog za razpis referenduma je treba vložiti oziroma občinski svet pisno seznaniti s pobudo volivcem za vložitev zahteve za razpis referenduma v petnajstih dneh po sprejemu splošnega akta. Če je vložen predlog za razpis referenduma ali je dana pobuda volivcem za vložitev zahteve za razpis referenduma, župan zadrži objavo splošnega akta do odločitve o predlogu ali pobudi oziroma do odločitve na referendumu.

Če je sprejeti splošni akt ali njegove posamezne določbe na referendumu potrjen, ga mora župan objaviti skupaj z objavo izida referenduma. Če je sprejeti splošni akt ali njegove posamezne določbe zavrnjene, se splošni akt ne objavi, dokler se ob upoštevanju volje volivcev ne spremeni. Odločitev volivcev na referendumu zavezuje občinski svet do konca njegovega mandata.

Da ugotovi voljo občanov, lahko občinski svet pred odločanjem o posameznih vprašanjih iz svoje pristojnosti razpiše tudi svetovalni referendum. Svetovalni referendum se razpiše za vso občino ali za njen del. Odločitev volivcev na svetovalnem referendumu ne zavezuje občinskih organov.

Pobudo volivcem za vložitev zahteve za razpis referenduma lahko poda vsak volivec, politična stranka v občini ali svet ožjega dela občine. Pobuda mora vsebovati zahtevo za razpis referenduma, ki mora vsebovati jasno izraženo vprašanje, ki naj bo predmet referenduma, in obrazložitev.

Pravico glasovati na referendumu imajo vsi občani, ki imajo pravico voliti člane občinskega sveta, če zakon ne določa drugače.

Ljudska iniciativa

Za udeležbo oz. aktivno participacijo (mladih) občanov je pomembna tudi določba 48. člena ZLS, ki petim odstotkom volivcev v občini podeljuje pravico, da zahtevajo izdajo ali razveljavitev splošnega akta ali druge odločitve iz pristojnosti občinskega sveta oziroma drugih občinskih organov.

Organ, na katerega je naslovljena zadeva iz prvega odstavka, je dolžan v roku, ki ga določi statut občine, najkasneje pa v treh mesecih odločiti o zahtevi.

3.2 MLADINSKI SEKTOR

Poleg Bele knjige Evropske komisije z naslovom »Nova spodbuda za evropsko mladino« v letu 2001, ki je pomenila okvir za sodelovanje na področju mladine, izhodišče za urejanje dejavnosti na področju mladih v Sloveniji predstavlja tudi Revidirana evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje, Evropska listina mladinskega informiranja, ERYICA, Rotterdamska deklaracija, 2004 - Priporočila na predloge Evropske komisije o novem

mladinskem programu »Mladi v akciji« za obdobje 2007 – 2013 ter dva dokumenta iz leta 2005 - Evropski mladinski pakt ter Revidirana Lizbonska strategija.³⁷

Ključni slovenski dokument je v letu 2005 sprejeta Strategija Urada Republike Slovenije na področju mladinske politike do leta 2010, ki z opredelitvijo ključnih področij (vertikalne) mladinske politike in oblikovanjem ciljev, ukrepov in programov na teh področjih izboljšuje pogoje za mladinsko delo. Strategija definira mladinsko politiko kot sistem ukrepov v korist (hitre in učinkovite) integracije mlade populacije v družbo, pri čemer se oblikovanje in izvajanje mladinske politike deli na vertikalno (ukrepi, ki so prvenstveno lastni prostoru mladine in kateri so namenjeni spodbujanju vključevanja mladih v mladinsko delo, zagotavljanju pogojev za izvajanje mladinskega dela ter izdelavi in oblikovanju osnov za določanje ciljev in ukrepov na področju mladinske politike, vključno z različnimi oblikami vključevanja mladih v oblikovanje ukrepov mladinske politike) ter horizontalno raven (ukrepi, ki so sicer sestavni del drugih (področnih) politik, vendar želi družba (država) s posebnimi ukrepi za mladino še posebej zagotoviti spodbujevalne okoliščine za lažjo integracijo mladih v družbo.³⁸

3.2.1 JAVNI INTERES V MLADINSKEM SEKTORJU – SPLOŠNO

Pomemben zakonodajni premik na področju mladinskega sektorja predstavlja v letu 2010 sprejeti **Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju** (Uradni list RS, št. 42/2010; v nadaljevanju; ZJIMS), z začetkom veljavnosti 25.01.2011, kot krovni zakon, ki opredeljuje mladinski sektor, določa javni interes v mladinskem sektorju ter način uresničevanja le tega.

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju prinaša opredelitve pojmov, ključnih za delovanje mladinskega sektorja ter uresničevanje javnega interesa v okviru le tega, kot so: mladi, mladinski sektor, mladinske politike, organizacije v mladinskem sektorju, mladinskih organizacije, organizacije za mlade, strukturirani dialog, itd.³⁹

Zakon jasno določa, da v kategorijo mladih uvrščamo mladostnike in mlade odrasle oseb obeh spolov, v starosti od 15. do dopolnjenega 29. leta. Mladinski sektor opredeljuje kot področja, kjer poteka proces oblikovanja in uresničevanja mladinskih politik in mladinsko delo, opredeljena pa so v 4. členu ZJIMS - področja mladinskega sektorja pa se nanašajo na:

- avtonomijo mladih,
- neformalno učenje in usposabljanje ter večanje kompetenc mladih,
- dostop mladih do trga delovne sile in razvoj podjetnosti mladih,
- skrb za mlade z manj priložnostmi v družbi,

³⁷ Ocena stanja k predlogu Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (EVA 2010-3311-0002) z dne 29.01.2010

³⁸ Ocena stanja k predlogu Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (EVA 2010-3311-0002) z dne 29.01.2010

³⁹ 3. člen ZJIMS

- prostovoljstvo, solidarnost in medgeneracijsko sodelovanje mladih,
- mobilnost mladih in mednarodno povezovanje,
- zdrav način življenja in preprečevanje različnih oblik odvisnosti mladih,
- dostop mladih do kulturnih dobrin in spodbujanje ustvarjalnosti ter
- inovativnosti mladih
- in **sodelovanje mladih pri upravljanju javnih zadev v družbi.**

Mladinska politika je skladno s 3. členom ZJIMS opredeljena kot usklajen nabor ukrepov različnih sektorskih javnih politik z namenom spodbujanja in lajšanja integracije mladih v ekonomsko, kulturno in politično življenje skupnosti in ustreznih podpornih mehanizmov za razvoj mladinskega dela ter delovanja mladinskih organizacij, ki poteka v sodelovanju z avtonomnimi in demokratičnimi reprezentativnimi predstavniki mladinskih organizacij ter strokovnimi in drugimi organizacijami;

Javni interes na področju mladinskega sektorja se uresničuje z zagotavljanjem⁴⁰:

- normativnih in drugih pogojev za razvoj področij mladinskega dela in vključevanja mladinskega vidika v strategije, politike ter ukrepe, ki vplivajo na mlade in
- finančne podpore mladinskim programom in programom za mlade, vključno s podporo mladinski infrastrukturi.

Nosilci javnega interesa v mladinskem sektorju⁴¹ so država in samoupravne lokalne skupnosti ter na območjih, kjer avtohtono živijo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, njihove samoupravne narodne skupnosti. Za uresničevanje javnega interesa v mladinskem sektorju na državni ravni, je pristojen upravni organ, pristojen za mladino⁴². Pri uresničevanju javnega interesa v mladinskem sektorju sodelujejo tudi drugi upravni organi, pristojni za posamezna področja mladinskega sektorja.

Za sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju mladinske politike Vlada Republike Slovenije imenuje posvetovalno telo za mladino: Svet Vlade Republike Slovenije za mladino⁴³ kot posvetovalno telo, ki ji nudi

⁴⁰ 5. člen ZJIMS

⁴¹ 6. člen ZJIMS

⁴² 7. člen ZJIMS: Upravni organ, pristojen za mladino:

- pripravlja predpise in ukrepe na področju mladinskega sektorja;
- zagotavlja finančno podporo mladinskim programom in programom za mlade (v nadaljnjem besedilu: programi v mladinskem sektorju);
- skrbi za in izvaja nadzor nad uresničevanjem predpisov in ukrepov v mladinskem sektorju;
- spremlja položaj mladih in učinke ukrepov v mladinskem sektorju;
- sodeluje s pristojnimi organi in drugimi subjekti v mladinskem sektorju;
- sodeluje pri predstavljanju države v organih Evropske unije in Sveta Evrope ter na mednarodni ravni v zadevah, ki se nanašajo na mladino, in
- opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

⁴³ Svet Vlade Republike Slovenije za mladino skladno z 8. členom ZJIMS opravlja naslednje naloge:

- spremlja, ugotavlja in ocenjuje položaj mladih v družbi;
- spremlja in ocenjuje upoštevanje predlogov mladih na družbene spremembe;
- predlaga ukrepe v mladinskem sektorju in spremlja uresničevanje interesov mladine v drugih politikah na državni ravni;
- obravnava predloge zakonov in drugih predpisov ter ukrepov vlade, ki se nanašajo na področje mladinskega dela, mladinskih politik in življenja mladih nasploh ter daje mnenje k predlogom zakonov;

pomoč pri odločanju o zadevah s področja mladih in mladinskega sektorja. Svet sestavlja enako število predstavnikov in predstavnic Vlade in organizacij v mladinskem sektorju, ki jih imenuje vlada izmed predstavnikov in predstavnic organizacij v mladinskem sektorju, ki jih te same predlagajo.

Za uresničevanje javnega interesa v mladinskem sektorju na lokalni ravni so pristojni organi samoupravne lokalne skupnosti.

Subjekti javnega interesa v mladinskem sektorju⁴⁴ so mladinske organizacije in organizacije za mlade, ki se organizirajo in delujejo v skladu z zakonom, na podlagi katerega so ustanovljene. Mednje sodijo tudi mladinski svet na državni ravni in mladinski sveti na lokalni ravni. V mladinski svet na državni ravni se združujejo nacionalne mladinske organizacije, v mladinske svete lokalnih skupnosti pa se združujejo mladinske organizacije na lokalni ravni. Status, pogoje združevanja in delovanje mladinskih svetov ureja Zakon o mladinskih svetih (ZMS).

Država in samoupravne lokalne skupnosti pri uresničevanju javnega interesa v mladinskem sektorju sodelujejo med seboj in z organizacijami v mladinskem sektorju.

Sofinanciranje programov v mladinskem sektorju se skladno z določili ZJIMS izvaja na podlagi Nacionalnega programa za mladino, in sicer podlagi javnega razpisa in javnega poziva⁴⁵, pri čemer se slednji uporabi za programe v mladinskem sektorju⁴⁶, ki jih izvajajo:

- organizacije v mladinskem sektorju, ki imajo status organizacij v javnem interesu v mladinskem sektorju,
- mladinski sveti in
- javni zavodi, ki delujejo v mladinskem sektorju.

Eno ključnih področij delovanja Urada RS za mladino predstavlja omogočanje mladinskega dela in vzpodbujanje razvoja mladinske politike s podporo kvalitetnim mladinskim programom in programov za mlade, ki prispevajo k usposabljanju in pridobivanju veščin ter socialnemu vključevanju mladih. Preko sofinanciranja programov za mlade se vzpodbuja udejstvovanje mladih ter prispeva h koriščenju mladinske infrastrukture.⁴⁷

- razpravlja o aktualnih vprašanjih mladih in daje mnenje pristojnim institucijam o teh vprašanjih;

- daje pobude in predloge za urejanje posameznih vprašanj na področju mladine;

- daje predloge in priporočila glede financiranja dejavnosti mladih;

- obravnava trende programskih in finančnih načrtov mladinskih organizacij ter drugih organizacij, ki sodelujejo v mladinskem sektorju;

- daje vladi ter pristojnim ministrstvom predloge, pobude in priporočila za uresničevanje zaveze po krepitevi mladinske razsežnosti v posameznih sektorskih javnih politikah;

- spodbuja sodelovanje mladih v različnih posvetovalnih in soddločevalskih telesih na državni in lokalni ravni.

⁴⁴ 9. člen ZJIMS

⁴⁵ 18. člen ZJIMS

⁴⁶ Finančna sredstva se dodelijo za tiste programe, ki so v postopku ocenjeni oziroma ovrednoteni višje.

⁴⁷ http://www.ursm.gov.si/si/delovna_podrocja/programi_za_mlade/

Urad vsako leto objavi javni razpis/poziv, katerega cilj je sofinanciranje delovanja in programov mladinskih organizacij ter mladinskih programov in programov za mlade, ki jih izvajajo za to usposobljene organizacije. Sredstva se na podlagi predloženih vlog dodelijo po skupinah upravičencev, ki so:

- nacionalne mladinske organizacije
- mladinski sveti lokalnih skupnosti
- mladinski centri
- druge nevladne organizacije

Prednostna področja izvajanja mladinskih programov in programov za mlade:

- neformalno izobraževanje in usposabljanje mladih za mladinsko delo,
- prostovoljno mladinsko delo,
- informiranje in svetovanje za mlade,
- participacija, aktivno državljanstvo, človekove pravice,
- mednarodno mladinsko delo,
- mobilnost mladih,
- raziskovalno delo mladih.

Glede na namen te analize velja omeniti, da za programe s področja **participacije, aktivnega državljanstva in človekovih pravic** štejejo tisti programi, ki vsebujejo:

- Aktivno partnerstvo in odgovornost pri vprašanjih, ki se nanašajo na mlade v družbi, integriranje mladih v družbene procese in zagotavljanje demokratičnih oblik združevanja in delovanja mladih
- Aktivno participacijo mladih pri javnih zadevah na regionalnem in nacionalnem nivoju ter vključevanje mladih z manj priložnostmi
- Usposabljanje za aktivno državljanstvo
- Izvajanje civilno-družbenih akcij, povezanih z mladinskim področjem

Status organizacije v javnem interesu

Za uresničevanje javnega interesa v mladinskem sektorju, vključno s sofinanciranjem programov v mladinskem sektorju je ključna pridobitev statusa organizacije, ki deluje v javnem interesu v mladinskem sektorju. Pogoje in postopek pridobitve navedenega statusa določa ZJIMS, pri čemer navedeni status pridobijo mladinski svet na državni ravni ter mladinski sveti na lokalni ravni z registracijo, medtem ko o podelitvi predmetnega statusa organizacijam v mladinskem sektorju odloča ministrstvo, pri čemer morajo organizacije izpolnjevati naslednje pogoje⁴⁸:

da redno izvajajo mladinske programe oziroma programe za mlade (v nadaljnjem besedilu: programe v mladinskem sektorju) na področjih mladinskega sektorja iz 4. člena ZJIMS;

⁴⁸ 11. člen ZJIMS

- da izkazujejo pomembnejše dosežke pri razvoju in povezovanju mladinskega dela in
- da razpolagajo z ustreznimi materialnimi in človeškimizmožljivostmi za delovanje.

Poleg zgoraj navedenih splošnih pogojev morajo organizacije v mladinskem sektorju za pridobitev zgoraj navedenega statusa izpolnjevati tudi posebne pogoje glede na njihovo statusno pravno obliko, in sicer:

1. mladinska organizacija, ki je društvo oziroma zveza društev, ustanovljena v skladu z zakonom, ki ureja društva:

- izpolnjuje splošne pogoje za pridobitev statusa v javnem interesu v skladu z Zakonom o društvih;
- ima najmanj 90 odstotkov članstva v starosti do 29 let in 70 odstotkov članov vodstva v starosti od 15. do dopolnjenega 29. leta.
- Ob izpolnjevanju vseh navedenih zakonskih pogojev mladinske organizacije iz te točke pridobijo **status društva v javnem interesu v mladinskem sektorju.**

2. mladinska organizacija, ki je organizirana kot sestavni del druge pravne osebe, in sicer društva, zveze društev, politične stranke ali sindikata:

- da ji je v temeljnem aktu zagotovljena avtonomija delovanja v mladinskem sektorju;
- ima najmanj 90 odstotkov članstva v starosti do 29 let in 70 odstotkov članov vodstva v starosti od 15. do dopolnjenega 29. leta;
- deluje v mladinskem sektorju neprekinjeno vsaj dve leti pred vložitvijo vloge za pridobitev statusa in
- da je zadnji dve leti pretežno izvajala programe v mladinskem sektorju.

Ob izpolnjevanju vseh navedenih zakonskih pogojev mladinske organizacije iz te točke pridobijo **status mladinske organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju.**

3. druga pravna oseba zasebnega prava, in sicer zasebni zavod, ustanova ali zadruga:

- deluje v mladinskem sektorju neprekinjeno vsaj dve leti pred vložitvijo vloge za pridobitev statusa in
- je sredstva zadnji dve leti pretežno uporabljala za programe v mladinskem sektorju:

Ob izpolnjevanju vseh navedenih zakonskih pogojev mladinske organizacije iz te točke pridobijo **status organizacije za mlade v javnem interesu v mladinskem sektorju.**

3.2.1.1 Status nacionalne mladinske organizacije⁴⁹

⁴⁹ 12. člen ZJIMS

Mladinska organizacija, ki ima status društva oziroma mladinske organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju, na podlagi odločitve ministrstva pridobi status nacionalne mladinske organizacije, če ima najmanj 300 članic oziroma članov in je organizirana tako, da ima v statutu oziroma drugem internem aktu opredeljene notranje teritorialno organizirane enote, ki delujejo v večini statističnih teritorialnih enot v Republiki Sloveniji, določenih na ravni NUTS 3 v skladu s predpisi Evropske unije o skupni klasifikaciji teritorialnih enot. Mladinska organizacija iz prejšnjega stavka, katere člani so pripadniki italijanske ali madžarske narodne skupnosti oziroma romske skupnosti, si pridobi status nacionalne mladinske organizacije, ne glede na pogoje glede članstva in teritorialne organiziranosti.

Namen mladinske nacionalne organizacije je predstavljanje in razvijanje interesov mladih, opravljanje mladinskega dela v skladu s statutom organizacije in spodbujanje mladih k združevanju in participaciji v družbi.

Med prednostna področja izvajanja programov nacionalnih mladinskih organizacij se po podatkih Urada RS za mladino uvrščajo:

- neformalno izobraževanje in usposabljanje mladih za mladinsko delo,
- prostovoljno mladinsko delo,
- informiranje in svetovanje za mlade,
- participacija, aktivno državljanstvo, človekove pravice,
- mednarodno mladinsko delo,
- mobilnost mladih,
- raziskovalno delo mladih.

3.2.2 JAVNI INTERES V MLADINSKEM SEKTORJU – LOKALNA RAVEN

Za participacijo mladih pri oblikovanju politik na lokalni ravni je pomembno, da ZJIMS v 6. členu kot ***nosilce*** ter za uresničevanje ***javnega interesa na lokalni ravni*** pristojne določa ***samoupravne lokalne skupnosti*** oz. njihove pristojne organe, na območjih, kjer avtohtono živijo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, pa njihove samoupravne narodne skupnosti.⁵⁰

Samoupravne lokalne skupnosti izvajajo mladinsko politiko na lokalni ravni skladno z lastnimi interesi, potrebami, zmožnostmi in okoliščinami, kot so število in struktura prebivalcev, ekonomska moč ter prostorske in kadrovske zmogljivosti v mladinskem sektorju⁵¹:

⁵⁰ 2. in 3.odst. 6. člena ZJIMS:

(2) Organ, pristojen za uresničevanje javnega interesa v mladinskem sektorju na državni ravni, je upravni organ, pristojen za mladino. Pri uresničevanju javnega interesa v mladinskem sektorju sodelujejo tudi drugi upravni organi, pristojni za posamezna področja mladinskega sektorja.

(3) Za sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju mladinske politike Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) imenuje posvetovalno telo za mladino.

⁵¹ 27. člen ZJIMS

- sprejmejo lokalni program za mladino,
- ustanovijo delovno ali posvetovalno telo za mladinska vprašanja,
- finančno podpirajo programe v mladinskem sektorju in
- izvajajo druge ukrepe v mladinskem sektorju v skladu z zakonom.

4 ORGANIZACIJE V MLADINSKEM SEKTORJU

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju kot organizacije v mladinskem sektorju opredeljuje subjekte, ki delujejo v mladinskem sektorju ter so organizirani kot mladinska organizacija, organizacija za mlade ali mladinski svet;

4.1 MLADINSKE ORGANIZACIJE⁵²

Mladi se združujejo v različne oblike organiziranosti, kar ima za posledico tudi več tipov mladinskih organizacij. V grobem te lahko delimo na mladinske centre, mladinske svete, nacionalne mladinske organizacije ter druge nevladne organizacije.

ZJIMS v 3. členu mladinsko organizacijo opredeljuje kot avtonomno demokratično prostovoljno samostojno združenje mladih, ki s svojim delovanjem omogoča mladim pridobivanje načrtnih učnih izkušenj, oblikovanje in izražanje njihovih stališč ter izvajanje dejavnosti v skladu z njihovo interesno, kulturno, nazorsko ali politično usmeritvijo ter je organizirana kot samostojna pravna oseba, in sicer kot društvo ali zveza društev ali kot sestavni del druge pravne osebe, in sicer društva, zveze društev, sindikata ali politične stranke, s tem, da ji je v temeljnem aktu te pravne osebe zagotovljena avtonomija delovanja v mladinskem sektorju.

Za razliko od mladinskih organizacij ZJIMS v 3. členu **ORGANIZACIJE ZA MLADE** definira kot pravne osebe, ki izvajajo programe za mlade, vendar niso mladinske organizacije, in so organizirane kot zavod, ustanova ali zadruga.

⁵² http://www.ursm.gov.si/si/delovna_podrocja/mladinske_organizacije/

4.2 MLADINSKI CENTRI

Mladinski center Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju opredeljuje kot organizirano funkcionalno središče za mlade, ki ga zagotavlja lokalna skupnost ali druga pravna oseba javnega ali zasebnega prava oziroma fizična oseba, v katerem se izvajajo programi v mladinskem sektorju in mladinsko delo na lokalni ravni⁵³.

Mladinski centri:

- skrbijo za pogoje delovanja, druženja in drugih dejavnosti mladih posameznikov, ne glede na to, ali so člani mladinskih organizacij ali ne, in mladinskih organizacij lokalnih skupnosti;
- skrbijo za mladinsko infrastrukturo;
- zagotavljajo ustrezne prostorske pogoje in opremo za izvajanje mladinskega dela ter zagotavljajo ustrezno usposobljenost kadrov za podporo mladinskemu delu;
- nudijo pogoje za razvoj ustvarjalnih in kritičnih mladih posameznikov;
- razvijajo in izvajajo programe na področju informiranja in svetovanja ter neformalnega učenja;
- sodelujejo pri izvajanju mobilnosti mladih, prostovoljnem mladinskem delu, aktivnem državljanstvu, raziskovalnem delu mladih in pri povezovanju na mednarodni ravni in
- dajejo podporo drugim programom v mladinskem sektorju v lokalnem okolju.

Dejansko mladinski centri predstavljajo izhodiščno točko, kjer mladi vseh starosti in nazorov ustvarjajo in razvijajo najrazličnejše klubske aktivnosti, in ponujajo tudi možnost preventivnega delovanja, neformalnega izobraževanja in usposabljanja mladih na lokalni ravni. Njihov osnovni namen predstavlja neformalna socializacija in vključevanje organizirane in »neorganizirane« mladine v lokalnih, regionalnih in mednarodnih okoljih v preventivne, neformalno-izobraževalne, prostovoljne, kulturne, socializacijske, prostočasne in druge animacijske aktivnosti kot tudi omogočanje raznovrstnih mladinskih iniciativ. Cilji delovanja mladinskih centrov so vzpodbujanje participacije mladih, omogočanje aktivnega državljanstva, uveljavljanje večkulturne vzgoje, predvsem pa integracija mladih skozi boljše poznavanja položaja in vloge mladih v družbi.

Poleg izvajanja programov in projektov, mladinski centri opravljajo tudi preventivno, asociativno, servisno, informativno, izobraževalno in razvojno funkcijo, v obliki nudenja pomoči prostovoljnim združenjem, avtonomnim mladinskim skupinam in posameznikom.

⁵³ 28. člen ZJIMS

V praksi se je mladinski center doslej konkretnije definiral v okviru Javnih razpisov Urada RS za mladino.⁵⁴ Osnovni pogoji, ki so opredeljevali mladinski center so rednost delovanja, pluralnost programa z več različnimi dejavnostmi, ustreznost infrastrukture in lokacija, kompetentnost in strokovnost vodstva in zunanjih sodelavcev, demokratični organizacijski princip vodenja, in podpora sorodnim mladinskim organizacijam.

Po podatkih Urada RS za mladino se je število mladinskih centrov v relativno kratkem roku povečalo hitreje od planiranega, kar kaže na izreden interes za tovrsten način organiziranega delovanja. Zadovoljiva je tudi prostorska pokritost z nekaj izjemami. V zadnjem obdobju nekateri centri širijo svojo dejavnost preko občinskih meja in se povezujejo s širšim okoljem.⁵⁵

Parcialno področje organiziranega mladinskega sektorja ureja **Zakon o mladinskih svetih** (v nadaljevanju ZMS)⁵⁶, sui generis pravno osebo pa ureja tudi **Zakon o skupnosti študentov**⁵⁷ (v nadaljevanju ZSkus).

4.3 ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE LOKALNIH SKUPNOSTI

Za participacijo na lokalni ravni je pomembno, da organizacijsko obliko povezovanja v Študentsko organizacijo Slovenije (ŠOS) predstavljajo med drugim tudi **študentske organizacije lokalnih skupnosti**, v katere se združujejo študentje s stalnim bivališčem v lokalni skupnosti, ki izkažejo interes, v skladu s temeljnim aktom Študentske organizacije Slovenije⁵⁸.

Med številne zakonsko določene dejavnosti ŠOS med drugim sodi tudi zagotavljanje sodelovanja študentov pri upravljanju lokalnih zadev, ki jih občina, mestna občina ali širša samoupravna lokalna skupnost ureja samostojno na področjih, ki vplivajo na življenje in delo študentov, zagotavljanje vpliva študentov pri sprejemanju zakonskih in drugih predpisov, ki urejajo delo in življenje študentov, zagotavljanje vpliva študentov pri upravljanju javnih zadev in pri delu državnih organov, itd.

Zakon določa tako informiranje kot posvetovanje, saj so občine in druge samoupravne lokalne skupnosti s svojimi akti, skladno s 6. členom ZSkus dolžne zagotoviti sodelovanje predstavnikov Študentske organizacije Slovenije, študentske organizacije visokošolskega zavoda oziroma študentske organizacije lokalne skupnosti pri obravnavi vseh zadev, ki se nanašajo na interese študentov v lokalni skupnosti v skladu z zakonom.⁵⁹

⁵⁴ Vir: spletna stran urada RS za mladino

⁵⁵ Organizacije, ki opravljajo dejavnosti mladinskih centrov ali delujejo na področju mladinskega dela v Sloveniji za namene podpore mladim in njihovega kakovostnejšega preživljanja prostega časa ter boljšega življenja v družbi, združuje in zastopa Mreža MAMA. Več o MaMi na www.mreza-mama.si ali preko [info\(at\)mreza-mama.si](mailto:info(at)mreza-mama.si).

⁵⁶ Uradni list RS, št. 70/2000, 42/2010

⁵⁷ Uradni list RS, št. 38/94

⁵⁸ 3. člen ZSkus

⁵⁹ 7. člen SKus:

»Državni organi zagotavljajo sodelovanje predstavnikov Študentske organizacije Slovenije pri obravnavi vseh zadev, ki urejajo

4.4 MLADINSKI SVETI LOKALNIH SKUPNOSTI (MSLS)

Mladinski sveti lokalnih skupnosti (v nadaljevanju MSLS) so nosilci mladinskega dela in mladinske politike na lokalni ravni ter predstavljajo osnovo za sodelovanje mladih v lokalnih skupnostih. Od sprejetja Zakona o mladinskih svetih v letu 2000 se ustanavljajo v posameznih lokalnih skupnostih kot združevalni in predstavniški organ lokalnih mladinskih organizacij in lokalnih enot večjih mladinskih organizacij.

Mladinski sveti lokalnih skupnosti zastopajo interese mladih pri lokalnih (občinskih) oblasteh in se z njimi dogovarjajo o aktivnosti, sredstvih ter infrastrukturi, ki bo namenjena mladim. Prav tako imajo v skladu z zakonom pravico do dajanja mnenj v vseh zadevah, obravnavanih v občinskih organih, ki zadevajo mlade. S svojim delovanjem spodbujajo dejavnosti mladinskih organizacij, skrbijo za informiranje njihovega članstva in širše javnosti o politiki lokalne skupnosti, predvsem na področjih, ki zadevajo mlade. Ključen pomen MSLS se kaže v povezovanju in spodbujanju mladinskih organizacij, centrov in društev ter v ustvarjanju pogojev, da bodo ti v prihodnje delali lažje, boljše in še aktivneje. Preko mladinskih svetov lokalnih skupnosti lahko mladi povedo, kar mislijo, in vplivajo na odločitve, ki so za njih pomembne.

Položaj, delovanje, dejavnost ter financiranje Mladinskega sveta Slovenije⁶⁰ in mladinskih svetov lokalnih skupnosti ureja Zakon o mladinskih svetih. Združevanje v mladinske svete lokalnih skupnosti temelji na načelih svobodnega združevanja, enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja avtonomnosti vsake organizacije. V mladinske svete lokalnih skupnosti se združujejo mladinske organizacije⁶¹, ki imajo najmanj 90% članstva v starosti do 29. let in 70% članov vodstva v starosti od 15 do 29 let in sedež v tej samoupravni lokalni skupnosti.

vprašanja ekonomske in socialne varnosti študentov ter drugih področij, ki vplivajo na njihovo delo in življenje.

Način sodelovanja študentov iz prejšnjega odstavka uredijo državni organi v svojih aktih.

Pred določanjem predlogov zakonov in drugih odločitev s področij iz prvega odstavka tega člena, ki jih sprejemajo pristojni državni organi in organi z javnimi pooblastili, morajo o njih obvestiti Študentsko organizacijo Slovenije in obravnavati ter sprejeti stališča do prejetih mnenj in pobud. O sprejetih stališčih so dolžni obvestiti Študentsko organizacijo Slovenije.«

⁶⁰Mladinski svet Slovenije (MSS) je prostovoljno, krovno združenje nacionalnih mladinskih organizacij, ki imajo status organizacij v javnem interesu v mladinskem sektorju v skladu z ZJIMS. Pri svojem delu sodeluje tudi z mladinskimi sveti lokalnih skupnosti in drugimi organizacijami v mladinskem sektorju, ki niso njihove članice, ter drugimi subjekti v skladu z internimi in drugimi poslovnimi akti. (2. člen ZMS). Na proces odločanja poskuša vplivati preko vseh mehanizmov vključevanja, ki so na voljo. Spričo navedenega MSS lahko štejemo bolj kot strukturo na strani mladinskih organizacij v smislu njihovega združevanja interesov in oblikovanja skupnih stališč, ne pa kot mehanizem sodelovanja mladih v postopkih odločanja. Trenutno MSS združuje 15 **polnopravnih organizacij članic MSS in dve pridruženi članici**. (vir: <http://www.mss.si/sl/organizacije-clanice.html>) Predstavniki Mladinskega sveta Slovenije in Urada RS za mladino se srečujejo znotraj Sveta Urada RS za mladino za mladinska vprašanja. Namen sveta je informiranje o tekočih zadevah na mladinskem področju in uskladitev stališč o odprtih vprašanjih

⁶¹opredelitev v 3. členu ZJIMS: mladinska organizacija je avtonomno demokratično prostovoljno samostojno združenje mladih, ki s svojim delovanjem omogoča mladim pridobivanje načrtnih učnih izkušenj, oblikovanje in izražanje njihovih stališč ter izvajanje dejavnosti v skladu z njihovo interesno, kulturno, nazorsko ali politično usmeritvijo ter je organizirana kot samostojna pravna oseba, in sicer kot društvo ali zveza društev ali kot sestavni del druge pravne osebe, in sicer društva, zveze društev, sindikata ali politične stranke, s tem, da ji je v temeljnem aktu te pravne osebe zagotovljena avtonomija delovanja v mladinskem sektorju.

Področja, možnosti, oblike delovanja MSLS

Mladinski sveti lokalne skupnosti (in Mladinski svet Slovenije) so pravne osebe zasebnega prava ter skladno s svojim temeljnim aktom⁶²:

- izvajajo ali sodelujejo pri izvajanju mladinskega dela in drugih dejavnosti na področjih mladinskega sektorja v skladu z Zakonom o javnem interesu v mladinskem sektorju;
- zagotavljajo pogoje za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih;
- omogočajo sodelovanje mladih pri sprejemanju zakonskih in drugih predpisov, ki vplivajo na življenje in delo mladih;
- opravljajo druge naloge za uveljavljanje interesov mladih, opredeljenih s temeljnim aktom.

Dejansko pa (poleg zakonsko zgoraj opredeljenih) je področij in možnosti delovanja MSLS še veliko več.⁶³

- spremljanje dela občinskih organov in podajanje mnenj o aktualnih zadevah za mlade,
- priprava načrta svojih aktivnosti in spodbujanje organizacij članic v isti smeri,
- predložitev zbranih načrtov (najbolje pred sprejemom občinskega proračuna)
- županu oz. odboru, zadolženemu za družbene dejavnosti,
- lobiranje za sredstva za delovanje mladinskega sveta in podporo organizacij članic,
- lobiranje za ureditev prostorov za mlade in za druge oblike nefinančne pomoči,
- izvajanje izobraževalnih projektov in usposabljanj za svoje članice,
- sodelovanje z mladimi na mednarodnem nivoju,
- pripravljane lokalnega časopisa,
- izvajanje informiranja in svetovanja za mlade,
- ustvarjanje mladinske politike,
- spodbujanje aktivnega dela mladih,
- spodbujanje aktivnega sodelovanja mladih v delu svojih organov in komisij,
- ustvarjanje mehanizmov za kvalitetno izvajanje mladinske politike na lokalni ravni,
- predstavljanje in zagovarjanje mladine in mladinskih organizacij na lokalnem nivoju v dialogu z lokalnimi oblastmi.

Ustanovitev MSLS

Pri ustanavljanju MSLS je ključno, da lahko vsaka skupina mladih sodeluje v tem

⁶² 5. člen ZMS

⁶³ Spletne strani Urada RS za mladino

procesu. To so lahko društva, pevski zbori, mladinske skupine, podmladki političnih strank, lokalne enote nacionalnih društev in organizacij, ...

Za ustrezno pripravo in sodelovanje organizacij pri ustanavljanju MSLS je ključno, da je ustanovni zbor javno napovedan v primernem roku, pri čemer mora imeti vsaka skupina možnost, da se prostovoljno vključi v pripravo statuta, programa dela in vizije mladinskega sveta.⁶⁴

Postopek registracije ter vsebino, obliko in način vodenja registra mladinskih svetov ureja Pravilnik o registraciji in vodenju registra mladinskih svetov (Uradni list RS, št. 60-3185/2001, RS 85-1/2001 - popravek). Za postopek registracije ter vodenje registra mladinskih svetov se poleg določb navedenega pravilnika smiselno uporabljajo tudi določbe zakona o društvih, ki urejajo registracijo in vodenje registra društev.

Za registracijo Mladinskega sveta Slovenije in mladinskih svetov lokalnih skupnosti je pristojen organ, ki je pristojen za registracijo društva v skladu z Zakonom o društvih.

O zahtevi za registracijo, odločitvi pristojnega organa in spremembah temeljnega akta ali zastopnika se smiselno uporabljajo določbe zakona o društvih. Register Mladinskega sveta Slovenije in mladinskih svetov lokalnih skupnosti vodi in upravlja ministrstvo, pristojno za šolstvo in šport, vanj vpisani podatki so javni.⁶⁵

Postopek registracije mladinskega sveta vodi upravna enota, na območju katere je sedež mladinskega sveta, ki na podlagi dejstev, ugotovljenih v postopku registracije, izda odločbo o stvari, ki je predmet postopka. Zahtevi za registracijo mladinskega sveta je potrebno priložiti zapisnik ustanovnega zbora, dva izvoda temeljnega akta, osebno ime zastopnika mladinskega sveta ter seznam s podatki ustanoviteljev - društev, zvez društev in mladinskih organizacij v političnih strankah. Po overitvi obeh izvodov temeljnega akta o skladnosti temeljnega akta z Zakonom o mladinskih svetih, upravna enota pošlje mladinskemu svetu en izvod temeljnega akta skupaj z odločbo o vpisu mladinskega sveta v register oziroma odločbo o spremembi registracije, drugi izvod odločbe o vpisu mladinskega sveta v register ter celotno dokumentacijo, na podlagi katere je bila odločba izdana, pa pošlje po uradni dolžnosti registrskemu organu – ministrstvu za šolstvo in šport, ki po dokončnosti odločbe opravi vpis mladinskega sveta v register.

Sredstva za delovanje Mladinski svet Slovenije in mladinski svet lokalne skupnosti pridobiva⁶⁶:

- iz proračuna Republike Slovenije in proračunov lokalnih skupnosti na podlagi predloženega programa,
- s članarino,
- iz naslova premoženjskih pravic,
- z darili in volili,
- s prispevki donatorjev,

⁶⁴ http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/usta_msls.pdf

⁶⁵ 10., 11. člen ZMS

⁶⁶ 7. člen ZMS

- iz lastne dejavnosti,
- iz drugih virov.⁶⁷

Vloga MSLS v lokalni skupnosti

Mladi, ki sodelujejo v mladinskih svetih, želijo biti avtonomni, sposobni odločati in upravljati svoje življenje; so solidarni, dejavno skrbijo za drugega; odgovorni, sposobni prevzemati posledice svojih odločitev; angažirani, poskušajo živeti v skladu s svojimi vrednotami.

Na Posvetu Urada RS za mladino v Dobrni, 2003, se je med mladinskimi sveti lokalnih skupnosti izoblikovalo tudi nekaj načel delovanja MSLS in njihovih osnovnih nalog:

- skupno odkrivanje problemov in iskanje rešitev v lokalni skupnosti,
- lobiranje za postavko (sredstva) v občinskem proračunu za MSLS in za aktivnosti mladinskih organizacij,
- motiviranje organizacij članic za aktivno sodelovanje v mladinskem svetu,
- vplivanje na lokalno mladinsko politiko,
- prizadevanje za krepitev položaja MSLS; da bo informiran o spremembah, ki vplivajo na življenje mladih, z možnostjo soodločanja,
- prizadevanje za ustanovitev odbora za mladinska vprašanja na občini,
- izdelava letnega vsebinskega načrta dela in izdelava vizije razvoja mladinskega področja,
- spodbujanje organizacij članic k izdelavi in predložitvi letnih programov dela,
- usposabljanje in izobraževanje predstavnikov organizacij članic,
- sodelovanje s mladinskimi centri, brez prekrivanja aktivnosti,
- MSLS naj bo opora organizacijam, nikakor ne konkurenca.
- Namen delovanja mladinskih svetov, povzeto po statutu MSS, pa je tudi:
- omogočanje sodelovanja mladih pri sprejemanju pravnih aktov in predpisov, ki vplivajo na življenje in delo mladih na lokalni in nacionalni ravni;
- zagotavljanje pogojev za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih;
- biti posvetovalno telo za vsa vprašanja, ki zadevajo mlade in njihove organizacije, ter
- vplivati na mladinsko politiko;
- izvajanje dejavnosti s področja socialne politike, vzgoje in izobraževanja, prostočasnih

⁶⁷ 8. člen ZMS: *Mladinski svet Slovenije in mladinski sveti lokalnih skupnosti lahko neposredno opravljajo pridobitno dejavnost pod pogoji, ki jih za opravljanje te dejavnosti določa zakon, pri čemer mora biti pridobitna dejavnost določena v temeljnem aktu in mora biti povezana z nameni in nalogami Mladinskega sveta Slovenije in mladinskih svetov lokalnih skupnosti ter se lahko opravlja v obsegu, potrebnem za njihovo doseganje. Dovoljen obseg in porabo prihodkov je določena v 3.-5. odstavku 8. člena ZMS.*

- dejavnosti, kulture, javnega obveščanja in mednarodnega sodelovanja na lokalni in nacionalni ravni;
- spodbujanje razvoja mladinskih organizacij kot instrumenta mladih v družbi in aktivne
- udeležbe mladih v javnem življenju;
- spodbujanje razvoja prostovoljnega organiziranja mladih ter krepitev dejavnosti
- mladinskih organizacij, ne glede na njihove različne interesne, nazorske ali politične usmeritve delovanja;
- predstavljanje in zastopanje mladinskih organizacij doma in v tujini.

Sodelovanje MSLS pri oblikovanju lokalnih politik

Za udeležbo oz. vpliv mladih v postopkih oblikovanja ter sprejemanja lokalnih politik je ključna določba 6. člena ZMS, ki organe lokalnih skupnosti (ter vlado, ministrstva in državne organe) obvezuje, da **pred določanjem predlogov zakonov in drugih predpisov, ki neposredno vplivajo na življenje in delo mladih, o tem obvestijo** mladinske svete lokalnih skupnosti (oz. Mladinski svet Slovenije). Zaskrblijujoče je, da predmetna določba predstavlja zgolj vidik obveščanja in morebitno možnost pritegnitve mladih s posvetovalnega vidika, ne določa pa postopka posvetovanja oz. zaveze organov odločanja z vidika (ne)upoštevanja mnenja sveta.

Tako v Sloveniji kot v drugih evropskih državah mladinski svet predstavlja enega glavnih oz. tradicionalnih mehanizmov vključevanja mladih v proces odločanja, kjer imajo vsaj s **posvetovalnega vidika** dokaj močno in aktivno vlogo, ki pa jo je potrebno še dodatno okrepiti ter dopolniti z načelom enakopravnosti – v procesu odločanja večjo udeležbo mladinskih organizacij in mladih, ki niso člani nobene organizacije.

Obstoječi mladinski sveti lokalnih skupnosti delujejo v vlogi zagotavljanja institucionalizacije udeležbe mladih pri lokalnih zadevah. Za aktivno participacijo pri oblikovanju lokalnih politik je potrebna uvedba ustreznih struktur v okviru delovanja lokalnih oblasti, ki bi mladim omogočale sodelovanje pri odločitvah in razpravah, ki se nanašajo nanje. Povzetek Revidirane Evropske listine o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje: »Glede na raven, na kateri delujejo, imajo te strukture različno obliko. Delujejo lahko na vasi, v mestu, urbani soseski v mestu in celo v regiji. Ustvariti morajo razmere za odkrit dialog med mladimi ter lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Mladim in njihovim predstavnikom morajo omogočiti, da so enakovredni akterji pri politikah, ki se nanašajo nanje. Te strukture morajo biti predstavniške in stalne. Ukvarjati se morajo z vsemi zadevami, za katere mladi izrazijo zanimanje. Lahko se ustanovi začasna struktura za razpravo o posebnih primerih. Dobro je, da se občasno kombinirajo različne oblike.«

Praksa na strani organizirane mladine v Sloveniji kaže, da v manjših lokalnih skupnostih obstoječa ureditev predstavlja preveliko administrativno oviro. Delujoče lokalne mladinske svete imamo najpogosteje v

občinah nad 12.000 prebivalci, v Sloveniji pa je kar 166 lokalnih skupnosti z manjšim številom prebivalcev.⁶⁸

4.5 DRUGE NEVLADNE ORGANIZACIJE

Druge nevladne organizacije so nevladne, neprofitne ter prostovoljne organizacije, ki niso organizirane kot mladinske organizacije, organizacije za mlade, mladinski svet in tudi ne delujejo kot mladinski centri.

Pomembno je, da na različnih nivojih – (poleg nacionalnega) tudi na lokalnem oz. regionalnem izvajajo mladinske programe in programe za mlade. Mednje sodijo tudi organizacije, ki izvajajo podporne in servisne programe za mlade, to je programe, ki prispevajo k večji kakovosti mladinskega dela, mladinske politike ali položaja mladih v Sloveniji. V praksi gre za razna društva, zavode, klube in zveze društev, ki izvajajo programe namenjene mladim, zaradi česar jih lahko uvrščamo v skupino mladinskih organizacij oz. organizacij izvajalk programov za mlade.

Prednostna področja izvajanja mladinskih programov in programov za mlade s strani nevladnih organizacij po podatkih Urada RS za mladino predstavljajo⁶⁹:

- neformalno izobraževanje in usposabljanje mladih za mladinsko delo,
- prostovoljno mladinsko delo,
- informiranje in svetovanje za mlade,
- participacija, aktivno državljanstvo, človekove pravice,
- mednarodno mladinsko delo,
- mobilnost mladih,
- raziskovalno delo mladih.

⁶⁸ Ocena stanja in razlogi za izdajo zakona; Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o mladinskih svetih (EVA 2010-3311-0004), z dne 29.01.2010

⁶⁹ Spletna stran Urada RS za mladino

5 UKREPI ZA IZBOLJŠANJE AKTIVNE PARTICIPACIJE MLADIH V LOKALNEM OKOLJU

5.1 KAKO V OKVIRU OBSTOJEČIH ZAKONSKIH IN DEJANSKIH MOŽNOSTI OZ. OBSTOJEČIH STRUKTUR IN INSTRUMENTOV IZBOLJŠATI SODELOVANJE OZ. VPLIV MLADIH PRI OBLIKOVANJU LOKALNIH POLITIK?⁷⁰

5.1.1 Zahteva po realizaciji določila 6. člena Zakona o mladinskih svetih

- organi lokalnih skupnosti morajo pred določanjem predlogov predpisov, ki neposredno vplivajo na življenje in delo mladih, o tem **obvestiti** mladinske svete lokalnih skupnosti
 - vzpostavitev formalne povezave mladinskih svetov lokalnih skupnosti z lokalno skupnostjo – z odborom oz. komisijo za mladino v okviru občinskega sveta, ipd.
 - formalna vključitev mladih v organe odločanja lokalne skupnosti;
 - vzpostavitev neformalnih povezav z organi lokalnih skupnosti: srečanja, sestanki, podajanje mnenj, posvetovanja, »lobiranje«,...

5.1.2 Sodelovanje – dajanje predlogov in pobud lokalni skupnosti

- Najučinkoviteje, če vezni člen med mladimi ter mladinskimi organizacijami v lokalnem okolju predstavlja mladinski svet lokalne skupnosti;
- Priporočljive različne tehnike zagovorništva, krepitev odnosov s predstavniki lokalnih političnih struktur;
- Uporaba ustreznih tehnik oz. sredstev komuniciranja – učinkovitost sredstev javnega obveščanja.

5.1.3 Spodbujanje, promocija mladinskega organiziranja, aktivne udeležbe mladih v demokratičnih strukturah in procesih odločanja

- Ključna vloga oz. naloga mladinskih svetov lokalnih skupnosti – zlasti z vidika zagotovitve demokratičnega delovanja MSLS.

5.1.4 Zagatavljanje pogojev za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih

- Ključno je, da mladinski svet lokalne skupnosti kot vezni člen med mladinskimi organizacijami in predstavniki lokalnih oblasti ter kot dober poznavalec dejanskih razmer in potreb na področju mladih, v sodelovanju z občino skrbi za zagotavljanje prostora, infrastrukture in financ za delovanje mladinskih organizacij.

⁷⁰ Kazalniki dobrega delovanja mladinskih svetov lokalnih skupnosti, mladinski svet Ajdovščina

5.1.5 Izvajanje in spodbujanje vzgoje in izobraževanja, ozaveščanja o pomenu in možnostih aktivne participacije mladih

- Namenjeno mladim, organizacijam mladih, lokalnim oblastem, javnosti nasploh – cilj dvig ravni politične kulture, zavesti o pomenu sodelovanja mladih pri oblikovanju lokalnih politik.
- Nujno ozaveščanje, izobraževanje o pomenu participacije – tako za mlade kot celotno lokalno skupnost in družbo v celoti, kot tudi o zakonskih in dejanskih možnostih participacije.
- Zaželen prevzem pobude s strani MSLS, najbolje v kombinaciji z lokalnimi oblastmi.

5.1.6 Sodelovanje z akterji na mladinskem področju na nacionalni ravni

- Cilj: informiranje mladih (organiziranih in neorganiziranih) ter lokalnih skupnosti o smernicah v mladinski politiki na državni ravni.
- Koordinacije mladinskih svetov lokalnih skupnosti v organizaciji Mladinskega sveta Slovenije;
- Udeležba na posvetih z Urdom RS za mladino (običajno z MSLS);
- Delitev izkušenj, posvetovanja, sodelovanje z akterji, npr. MSLS iz drugih lokalnih skupnosti.
- Sodelovanje v nacionalnih pobudah.

5.1.7 Ozaveščanje, spodbujanje enake možnosti za mlade

- Za aktivno participacijo čim širšega spektra lokalne populacije mladih je nujno zagotavljanje enakih možnosti v okviru vključevanja mladih.
- Zlasti naloga mladinskega sveta lokalne skupnosti.
- Izvajanje potrebno na več ravneh: v okviru vključevanja v organizirane oblike združevanja mladih, pri oblikovanju lokalnih politik, ozaveščanje celotne lokalne javnosti,...
- Pobude, opozorila, nasveti ciljnim skupinam mladih, objave v sredstvih javnega obveščanja.

5.1.8 Razširitev uprabe spletnih orodij

- približanje informiranja, komunikacije, odločanja na lokalni ravni mladim, naprednim uporabnikom;
- več ravni oz. oblik:
 - informiranje⁷¹: elektronski dostop, spletna oglasna deska
 - komunikacija: e-posvetovanje, e-anquete, e-peticije, e-forumi, spletne klepetalnice, itd.
 - odločanje: e-glasovanje, e-volitve,...
- spletna orodja mladim omogočajo hitrejši, enostavnejši, večji vpogled v oblikovanje lokalnih politik;
- problem dostopa do spletnih orodij – elektronskega dostopa – zlasti pri »izključenih« skupinah mladih (socialno ogroženi, nižja stopnja izobrazbe, geografske okoliščine,...) =>

⁷¹Vir: <http://www.e-participacija.si/si>

naloga in priložnost za organizacije v mladinskem sektorju – razširitev uporabe, povečanje dostopa

5.2 INSTRUMENTI/OBLIKE SODELOVANJA MLADIH PRI OBLIKOVANJU LOKALNIH POLITIK

5.2.1 Stopnja organiziranosti

- A. Posameznik
- B. Neorganizirana skupina mladih
- C. Organizirani mladi

5.2.2 Oblika, način participacije, vplivanja na lokalne politike⁷²

5.2.2.1 Neformalne oblike participacije

- pravno nezavezujoče oblike vplivanja, participacije
- podajanje mnenj, posvetovanja, sestanki, peticije, pobude,...
- Prednost: omogoča neomejeno vsebino predlogov, pobud
- Slabost: običajno ni neposrednega pravnega učinka
- Priporočilo: odlično v kombinaciji s formalnimi oblikami participacije

5.2.2.2 Formalne oblike participacije

- skladno z ustavo in zakonodajo: Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah

5.2.2.3 Neposredna participacija

- zbor občanov
- referendum
- ljudska iniciativa
- z vidika posameznika: članstvo v organih odločanja lokalnih oblasti
- Prednosti:
 - omogoča posamezniku, da neposredno izrazi voljo in sodeluje pri oblikovanju lokalnih politik
 - lahko gre za pravno upošteveno izjavo volje, participacijo – referendum, lahko tudi na zboru občno
- Slabosti:
 - za pravno upošteveno odločitev – oblikovanje politike potrebno določena večina – večje število glasov volivcev;

⁷² Natančneje v poglavju III.I.II., Zakon o lokalni samoupravi

- problem aktivacije zadostnega števila pobudnikov oz. udeležencev.
- Priporočila:
 - za doseg predpisanega števila oz. deleža pobudnikov oz. udeležencev potrebno kakovostno informiranje, ozaveščanje;
 - predpisano udeležbo lažje doseči v okviru organiziranih skupin mladih.

5.2.2.4 Posredna participacija

- lokalne volitve: članov v občinski svet, sveti krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti, župana;
- volitve predstavnikov lokalnih interesov v državni svet.
- Prednosti:
 - lažja, učinkovitejša participacija pri oblikovanju lokalnih politik preko predstavnika lokalnih oblasti, ki iz vrst mladih oz. naklonjen mladinsko usmerjenim politikam.
- Slabosti:
 - ne omogoča neposrednega sodelovanja pri oblikovanju lokalnih politik
 - izvoljeni predstavniki praviloma formalno niso zavezani k upoštevanju volje volilnega telesa.
- Priporočilo:
 - temeljita priprava na lokalne volitve – izbira kandidatov, opredelitev programa,...

5.2.3 Sredstva komunikacije, informiranja - participacije

Sodobna tehnologija prinaša vrsto novih možnosti, oblik in sredstev komunikacije, vendar je kljub širokemu naboru potrebno ugotoviti, katero sredstvo oz. oblika komunikacije je v danem primeru – upošteva vsebino sodelovanja oz. participacije, lokalnih (geografskih) posebnosti, dostopnosti do posameznih sredstev komunikacije, ipd., najbolj učinkovita. Pred samim sporočanjem, vplivanjem oz. participacijo je za učinkovitost posredovanih informacij nujna oz. zaželeno analiza o učinkovitosti posameznih načinov oz. sredstev sporočanja z vidika zasledovanja cilja aktivne participacije, ob upoštevanju specifičnih značilnosti naslovnikov, to je oblikovalcev lokalnih politik, njihovega načina odločanja in komuniciranja. Običajno se izkaže, da je nujno potrebna kombinacija tako sodobne tehnologije (spletna orodja) kot tradicionalnih metod komunikacije (pošta, telefon, telefax, neposredna pogovorna komunikacija – sestanki, pa tudi objave v glasilih, radio, televizija,...).

5.2.3.1 Neposredna osebna komunikacija

- Praviloma neformalna oblika participacije, v kombinaciji z zapisom dogovorov se lahko približa formalni obliki;
- Sestanki, pogojno tudi telefonski pogovori;
- Možna, če naslovnika/oblikovalca lokalne politike poznamo ali privoli v neposreden stik – sestanek.

- Prednosti:
 - obsežnejša, situaciji prilagodljiva izmenjava mnenj, stališč in argumentov,
 - možno neposredno usklajevanje, pogajanje, iskanje kompromisov.

- Slabosti:
 - nekompatibilnost sogovornikov pride pri neposrednem stiku bolj do izraza in lahko celo onemogoči konstruktivno komunikacijo;
 - praviloma pravno ne zavezujoča narava dogovorov.

- Priporočila:
 - Predhodna poizvedba o sogovorniku – način delovanja, komunikacije,...
 - Temeljita vnaprejšnja (pisna) priprava.
 - Zaposilo/zahteva po pisnem zapisu dogovorjenega oz. na sestanku sprejetih sklepov.

5.2.3.2 Pisna komunikacija

- Formalne in neformalne oblike participacije
- Pisna komunikacija – pošta (klasična, elektronska), telefax

- Prednosti:
 - jasno predstavljena, izoblikovana stališča – čas in mir za oblikovanje, brez zunanjih neposrednih pritiskov;
 - dokazilo o posredovani vsebini – tako glede participacije kot vsebine;
 - zmanjšanje možnosti neposrednega odstopa oz. spremembe zastavljenih stališč.

- Slabosti:
 - ne omogoča sprotne prilagajanja situaciji, stališčem oblikovalcev lokalnih politik in neposrednega sklepanja kompromisov.

- Priporočilo:
 - Zaradi trajnosti dokumentiranega je potrebno premišljeno in kakovostno oblikovanje sporočila.

5.2.3.3 Sredstva javnega obveščanja

- Objave v tisku (lokalna glasila, časniki,...), radio, televizija, pogojno sem lahko uvrstimo tudi objave na internetu – svetovnem spletu.
- Neformalna oblika participacije.

- Prednosti:
 - širok domet sporočanja oz. naslovnikov;
 - ozaveščanje javnosti;
 - visoka neformalna, družbena vrednost;
 - povečanje odgovornosti naslovnikov/oblikovalcev politike.
- Slabosti:
 - pravno ne zavezujoča oblika participacije;
 - pretežno funkcija informiranja.

5.2.3.4 Spletna orodja⁷³

5.2.3.4.1 Informacijska orodja e-demokracije

elektronski dostop

- uporaba svetovnega spleta za izboljševanje in dopolnjevanje dostopa do uradnih dokumentov, zakonodaje, postopkov, storitev in političnih informacij javnega značaja, ki prispevajo h krepitvi preglednosti političnega procesa in kvaliteti oblikovanja javnega mnenja.
- Prednosti:
 - večja informiranost, vključenost mladih državljanov v delo oblastnih oz. odločevalskih organov;
 - lahko prilagojenim ciljnim skupinam – izbira vsebin informacij glede na interes.
- Slabosti:
 - pasivno orodje – ne omogoča dvosmerne komunikacije.

spletna oglasna deska

- uporaba svetovnega spleta za javno objavljanje informacij, sporočil, obvestil, mnenj, stališč, novic o zadevah javnega pomena;
- lahko omogoča podajanje komentarjev na objavljene vsebine;
- pogosto zahtevana predhodna registracija;

5.2.3.4.2 Komunikacijska orodja e-demokracije⁷⁴

- omogočajo krepitev participacije v procesih odločanja

elektronsko posvetovanje⁷⁵

⁷³Vir: <http://www.e-participacija.si/si>

⁷⁴ Vir: <http://www.e-participacija.si/si>

- posredovanje komentarjev, pripomb in dopolnil s strani državljanov, strokovnjakov, interesnih skupin in nevladnih organizacij o predhodno opredeljenem vsebinskem vprašanju, temi oz. predlogu predpisa, strategije ali zakona na področju posamezne politike.
- uporaba pred sprejemanjem političnih odločitev;
- povratna komunikacija med zainteresirano javnostjo in javno oblastjo;
- prednosti:
 - krepitev participacije, aktivno sodelovanje v procesu sprejemanja odločitev;
 - večja legitimnost, kvaliteta, učinkovitejše izvajanje sprejetih politik;
- Priporočila:
 - Nujna jasna opredelitev cilja posvetovanja, poteka oz. postopka posvetovanja, vloge udeležencev posvetovanja, obveznosti odločevalcev glede upoštevanja posredovanih vsebin s strani zainteresirane javnosti – mladih.

elektronska anketa⁷⁶

- uporaba svetovnega spleta za ugotavljanje utripa javnega mnenja;
- omogoča izražanje mnenj in stališč o javnih zadevah;
- uporabljajo jih mediji, nevladne organizacije, politične stranke in javne institucije.

elektronska peticija⁷⁷

- vnaprej pripravljen spletni obrazec, v katerega državljan, ki želi sprožiti e-peticijo, vpišejo naslov peticije, vsebino (predlog, zahteva ali pobuda) in dodajo gradiva za njeno utemeljitev. Ostali državljan, lahko peticijo preberejo in jo z elektronskim podpisom oz. vnosom osebnih podatkov tudi podprejo.
- prednosti:
 - krepitev aktivne vloge državljanov => sami lahko opredelijo javni problem, predstavijo vsebino tega in zberejo potrebno podporo za uvrstitev na politični dnevni red.
 - če so vključene v proces odločanja, so predmet neposredne obravnave pred pristojnimi organi

⁷⁵ Dober zgled: spletno posvetovanje občine Kamnik; <http://www.e-participacija.si/kamnik/>

⁷⁶ Primeri/povezave:

[e-ankete na Državnem portalu RS \(e-uprava\)](#)

[strukturirani vprašalnik občine Kamnik](#)

[e-anketa na Evropskem mladinskem portalu](#)

⁷⁷ Primeri/povezave:

[e-peticije Evropskega parlamenta](#)

[e-peticije Škotskega parlamenta](#)

[e-peticije predsedniku vlade Združenega kraljestva](#)

[sistem e-peticij za civilno družbene akterje v Sloveniji](#)

Petitione.org

ter ob izpolnjevanju predpisani kriterijev sprejete v proces odločanja (npr. sprejem, sprememba pravnih aktov).

elektronski forum⁷⁸

- interaktivna spletna aplikacija, ki državljanom oz. mladim omogoča medsebojno izmenjavo individualnih stališč, pogledov in mnenj o javnih temah, katere lahko predhodno izberejo oz. določijo sami.
- lahko so vključeni tudi politiki in strokovnjaki;
- čas uporabe različen: pred, po ali pa neodvisno od sprejemanja političnih odločitev;
- različne oblike – krog uporabnikov: javen, političen, strokovni (zaprtega tipa).
- za vključitev v proces odločanja nujno natančno določena pravila razpravljanja, postopek registracije, časovni okvir in moderatorska ekipa, ki objavlja povzetke razprave in pripravi končno poročilo.

politični spletni dnevnik

- objavljanje političnih vsebin v interesu avtorja oz. avtorjev: politiki, državljani, interesne skupine itd.
- bistven del interaktivnega sporočanja predstavlja možnost komentiranja vsebin s strani obiskovalcev;
- Slabosti:
 - ne omogoča širšega in institucionaliziranega javnega razpravljanja;
- Prednosti:
 - možnost državljanov, da sooblikujejo javno mnenje;
 - predstavniki oblasti možnost neposrednega in preglednega objavljanja stališč oz. komuniciranja z državljani.

Spletne klepetalnice

- omogočajo interaktivno komunikacijo v realnem času.
- namenjene pogovorom med političnimi predstavniki in državljani oz. med samimi državljani o

⁷⁸ Primeri/povezave:

[spletni Forum prihodnosti](#)

[e-forum Dodogovor](#)

[e-forum Pogovori o Novem mestu](#)

[e-forum Debate Europe](#)

zadevah javnega pomena - teme splošne ali konkretne;

- trajajo krajše časovno obdobje => potrebna predhodna napoved.
- praviloma moderirane in zahtevajo predhodno registracijo.;
- Po zaključku se objavi transkript klepeta ali povzetek oz. sporočilo za javnost.

5.2.3.4.3 Spletna orodja odločanja

Elektronsko glasovanje (e-volitve)⁷⁹

- izbor političnih predstavnikov preko svetovnega spleta;
- potrebni mehanizmi za spletno registracijo volivcev;
- Prednost, cilj:
 - čim večja udeležba, participacija na volitvah => zlasti primerno za mlade in tiste, ki jim primanjkuje čas za fizično udeležbo na volitvah.

elektronski referendum

- uporaba svetovnega spleta za neposredno e-participacijo državljanov v procesu odločanja (neposredna demokracija).
- Rezultati lahko zavezujoči ali nezavezujoči.
- Prednost, cilj:
 - državljanji možnost, da izrazijo stališče o konkretnem praktičnem vprašanju javnega pomena oz. javnih rešitvah, ki naj bi jih sprejela javna oblast.

5.2.3.5 Dobre prakse uporabe spletnih orodij v Sloveniji

Urad vlade RS za komuniciranje je objavil in upravlja s spletnim orodjem [predlagam.vladi.si](http://www.predlagam.vladi.si), ki omogoča krepitev dialoga med civilno družbo in državo ter vključitev državljskih pobud v procese oblikovanja vladnih politik. Orodje je dostopno na <http://www.predlagam.vladi.si>.

Navedeno spletno orodje omogoča medsebojno izmenjavo stališč, pogledov in mnenj o javnih temah, ki jih določijo uporabniki sami. Uporabniki orodja lahko opredelijo in predstavijo določeno vsebinsko zadevo v pristojnosti vlade, ki po njihovem mnenju ni ustrezno pravno-sistemsko urejena.

V predlogu uporabniki predstavijo vsebino zadeve ter oblikujejo predlog za njeno ureditev. Objavljeni predlog lahko drugi uporabniki komentirajo ali ponudijo popravke predloga. Predloge, ki zberejo večinsko podporo sodelujočih, Urad vlade za komuniciranje posreduje pristojnemu vladnemu organu, ki je s sklepom

⁷⁹ [Spletna stran e-volitev v Estoniji](#) (februar 2007)
[Projekt CyberVote](#) (e-volitve v EU)

vlade zavezan predlog proučiti in pripraviti odgovor, ki mora biti objavljen najkasneje v 30 dneh po posredovanju predloga pristojnemu organu. V navedenem postopku obravnave predlogov predstavnikov civilne družbe je pomembno, da se predlog s komentarji in dopolnitvami posreduje tudi pristojnemu organu, ki se lahko vključi v razpravo.⁸⁰

Navedeni primer dobre prakse velja v čim večji meri razširiti tudi na lokalno raven, kjer je za kakovostno, odzivno, transparentno in konstruktivno informiranje in posvetovanje oz. aktivno participacijo ključna vzpostavitev spletnih forumov, kamor bi predstavniki lokalne civilne družbe lahko podajali svoje predloge, mnenja in stališča glede oblikovanja lokalnih politik. Predloge bi obravnavali oblikovalci občinske oz. lokalne politike, ne nazadnje tudi občinski svet, ki bi obrazloženo stališče v zvezi s predlogom oz. predvidene ukrepe objavil na predmetnem forumu.

Center za e-demokracijo na Inštitutu za ekologijo je v okviru projekta Odpiranje komunikacijskega in odločevalskega procesa s pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij na primeru javnih zadev v občinah⁸¹ vzpostavil odprtokodno spletno aplikacijo **Spletno posvetovanje občine Kamnik o zadevah javnega pomena** (<http://www.e-participacija.si/kamnik/>). Cilj le te je omogočiti javno e-posvetovanje o praktičnemu vprašanju/problemu ali zadevi, ki terja zato, da bi se ustrezno rešilo, pregledno, vključujoče in demokratično sodelovanje celotne zainteresirane javnosti v lokalni skupnosti. Pričakovan rezultat komunikacijskega procesa bo, na osnovi aktivnega sodelovanja občank in občanov v moderiranih spletnih posvetovanjih, dosežen čim večji možni konsenz glede konkretnih predlogov, stališč in mnenj, ki bodo predstavljali legitimno osnovo za končno odločitev lokalne javne oblasti o tem, ali naj in na kakšen način rešuje javno vprašanje oz. problem.

Oblike in obseg uporabe spletnih orodij za participacijo lokalnega prebivalstva oz. občanov v procesu oblikovanja lokalnih politik oz. odločanja v posameznih slovenskih občinah je razviden na spletni strani E-participacija v občinah.⁸²

Nekatere oblike in obseg uporabe spletnih orodij za participacijo lokalnega prebivalstva oz. občanov v procesu oblikovanja lokalnih politik oz. odločanja v posameznih slovenskih občinah so razvidne na **spletni strani E-participacija v občinah**.⁸³

⁸⁰ Vir: <http://www.vlada.si/index.php?id=511>

⁸¹ Vir: <http://www.e-participacija.si/si/refleksije/e-demokracija-obcine.html#3>
Projekt Odpiranje komunikacijskega in odločevalskega procesa s pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij na primeru javnih zadev v občinah izvaja Fakulteta za družbene vede na Univerzi v Ljubljani v sodelovanju s Centrom za e-demokracijo na Inštitutu za ekologijo. Projekt je sofinanciran s strani Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.

⁸² http://www.e-participacija.si/index.php?option=com_bookmarks&Itemid=61&mode=0&catid=49&navstart=0&search=*&lang=si

⁸³ http://www.e-participacija.si/index.php?option=com_bookmarks&Itemid=61&mode=0&catid=49&navstart=0&search=*&lang=si

- [Spletni forum občine Vojnik](#), ki vabi k sodelovanju v razpravah o zakonodaji, postopkih, krajevnih skupnostih in ostalih aktualnih temah v občini Vojnik;
- [11. Civilna iniciativa in Ekološko društva Suha krajina: Vabljeni k podpisu peticije proti gradnji male HE Dvor na reki Krki](#);
- [Barje.net - občine Brezovica, Borovnica, Ig, Log-Dragomer, Vrhnika, Škofljica in MOL Ljubljana](#), ki vabi k sodelovanju v pogovorih o rekreaciji, okoljevarstvu in podjetništvu na področju Ljubljanskega Barja;
- [Spletno posvetovanje občine Kamnik o javnih zadevah](#)
- [Pogovori o Novem mestu - e-forum](#), ki omogoča sodelovanje v pogovorih o javnih zadevah mestne občine Novo mesto;
- [Občina Lendava - Vprašanja občinskemu svetu](#), ki omogoča postavitev vprašanj svetnici ali svetniku občine Lendava;
- [Občina Lendava - Vprašajmo župana](#) – za zastavljanje vprašanj županu občine;
- [Mestna občina Nova Gorica - e-forum](#) za razpravljanje o javnih zadevah mestne občine Nova Gorica;
- [Mesta občina Velenje - Elektronska demokracija](#) - za posredovanje pobud in predlogov županu ali odgovorni osebi ter za zastavitev vprašanj ali pobud posameznemu svetniku, skupini svetnikov ali mestni občini;
- [Mesta občina Ljubljana - Pobude meščanov](#) – za posredovanje pobud, vprašanj in pripomb Službi za pobude meščanov;
- [Mesta občina Celje – Servis48](#)

Pregled navedenih spletnih orodij za participacijo občanov v občinah oz. na lokalni ravni, objavljenih na zgoraj navedeni spletni strani e-participacije v občinah, kaže, da gre na lokalni ravni v pretežni meri za uporabo enostavnih e-orodij: v največji meri e-dostopa, prisotni so še e-forumi, e-ankete in e-posvetovanje.

Na spletni strani e-demokracija.si: <http://www.e-demokracija.si/2007/01/02/e-demokracija-v-slovenskih-obcinah/> so dostopni tudi rezultati analize spletnih strani občin, ki je sicer potekala v decembru 2006, vendar so kljub časovni oddaljenosti izvedene analize, ob upoštevanju aktualnega stanja na predmetnem področju, za primerjavo zanimivi podatki, da je v času analize od 210 obstoječih občin v Sloveniji spletne strani imelo 179 občin. Pri tem so vse analizirane spletne strani imele e-dostop, nekaj e-anketo in precej manj e-forum. (Izola je imela tudi e-konzultacije, Trzin pa spletni dnevnik oziroma blog župana).

Evropska komisija v okviru prvega evropskega poročila o mladih v EU⁸⁴ (april 2009), temelječem na podlagi podatkov in statistike z namenom prikaza situacije mladih v Evropi, ugotavlja, da države članice EU v okviru cilja naraščujoče participacije mladih pogosto identificirajo dva načina participacije: participacijo v družbenem življenju in participacijo v predstavniki demokraciji. Komisija v svojem poročilu ugotavlja, da se članstvo v organizacijah, združenjih in klubih mladim v EU ne zdi preveč privlačno, saj je le 22% anketiranih mladih potrdilo svoje članstvo v katerikoli organizaciji. Še vedno je med mladimi najbolj popularno članstvo v športnih klubih oz. društvih (skoraj polovica - 49% udeleženih v raziskavi), medtem ko je daleč zadaj članstvo v mladinskih organizacijah in kulturnih združenjih (8%) ter političnih strankah in verskih združenjih (5%). Alarmantno je, da je prav v gibanjih za človekove pravice ter organizacijah za varstvo potrošnikov članstvo mladih najnižje.

Iz zgoraj navedene raziskave oz. poročila Evropske komisije nadalje izhaja, da je zanimanje za participacijo mladih v demokratičnih procesih in tudi dejanska participacija večja na strani moškega dela populacije mladih (zlasti na spletnih forumih ter v javnih demonstracijah) ter pri mladih, živečih v večjih mestih oz. urbanih okoljih. Zanimanje za participacijo narašča s starostjo in stopnjo izobrazbe.

Iz ugotovitev raziskave izhaja, da je zanimanje mladih za participacijo v okviru tradicionalnih političnih strank manjše, medtem ko se resneje in aktivneje vključujejo v aktualne javne in politične zadeve oz. teme, ki imajo neposredni vpliv na njihovo vsakodnevno življenje ali na njihovo prihodnost (npr. klimatske spremembe).

Mladi Evropejci menijo, da je za učinkovitost njihove participacije oz. realizacijo njihovih stališč v okviru oblikovanja oz. sprejemanja odločitev najpomembnejše **sodelovanje v razpravah** (30% sodelujočih), pridružitvev – **članstvo v političnih strankah** (16%) ter **sodelovanje v demonstracijah** (13%).

V evropski praksi se po mnenju mladih kot učinkoviti načini političnega aktivizma kažejo tudi:

- podpisovanje peticij
- članstvo ali podpora nevladnim organizacijam

⁸⁴ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
Brussels, 27 April 2009
SEC(2009) 549 final
COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT
accompanying document to the
COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE
EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS
Youth - Investing and Empowering
EU YOUTH REPORT

- pridružitvev sindikatu
- predstavitev stališč in mnenj na spletnih diskusijskih forumih.

V vsaj šestih državah članicah EU je podana zakonska zahteva po obstoju **šolskih svetov**. Tako je bila npr. na Švedskem 2006 izpeljana nacionalna kampanja »Šolske volitve 2006« na 1400 šolah širom države, in sicer le nekaj dni pred rednimi nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi parlamentarnimi volitvami.

V državah EU se precej razlikuje tudi opredelitev, struktura in oblika **mladinskih svetov**:

Skoraj v dveh tretjinah držav članic EU delujejo **lokalni** mladinski sveti (v Združenem kraljestvu jih je kar več kot 400, čeprav ni enotne strukture; v Sloveniji jih je bilo po podatkih Evropske komisije po letu 2000 ustanovljenih 39), v 15 državah članicah delujejo **regionalni** mladinski sveti (v Združenem kraljestvu so ti celo enaki kot regionalni mladinski parlamenti), skoraj vse članice pa imajo **nacionalne** mladinske svete, ki skupaj z evropskimi ali mednarodnimi mladinskimi nevladnimi organizacijami predstavljajo članstvo **Evropskega mladinskega foruma**.

Navedeno geografsko in organizacijsko stopenjsko strukturo mladinskih svetov, ki mladim omogoča aktivno participacijo na več ravneh ter sočasno učinkovit pretok informacij, posamezne države članice uspešno dopolnjujejo tudi z združevanjem in participacijo mladih preko **mladinskih parlamentov**: 7 držav je poročalo o obstoju mladinskih parlamentov na **lokalni** ravni (Nemčija z največjim številom: 300-350, Češka z okoli 300, Avstrija z več kot 100 tovrstnimi parlamenti, čeprav so strukture le teh v posameznih državah različne in posledično tudi njihovo število). Na **regionalni** ravni je o aktivnostih mladinskih parlamentov poročalo 6 držav, čeprav je v večini primerov, iniciativa na tej ravni omejena (Slovenija 2 iniciativi). 13 držav članic je poročalo o mladinskih parlamenti na **nacionalni** ravni. V kar nekaj državah so mladinski parlamenti organizirani letno, kot enodnevni dogodek na bazi projekta.

Najbolj pogoste strukture participacije mladih v državah članicah EU so še:

- šolski in študentski sveti,
- dijaški, študentski parlamenti (oz. parlamenti učencev),
- informacijske in svetovalne storitve oz. službe za mlade,
- odprti forumi, kot npr. posvetovalne ure,
- projektom sorodne oblike participacije, kot npr.:
 - igrišča in mladinski centri (Avstrija),
 - svetovalna telesa mladinskih odborov in mladinskih klubov (Ciper),
 - mladinske organizacije v podporo, promocijo otrokovih pravic (Češka),
 - »mnenjske« organizacije mladih (Finska),
 - interaktivne spletne strani.

Predmetna raziskava Evropske komisije je nadalje pokazala, da so strukture participacije mladih v okviru oblastnih organov številnejše in bolj razvite zlasti v skandinavskih državah, kot so Finska, švedska in Danska, v primerjavi z Madžarsko, Grčijo, Veliko Britanijo, Avstrijo, Litvo in Slovenijo. Spričo navedenega skandinavske države ter njihove strukture aktivne participacije lahko služijo za koristen zgled v okviru naporov za povečanja kakovosti in obsega aktivne participacije mladih tudi pri nas, vključno z lokalno ravni.

V zvezi s participacijo mladih v strukturah predstavniške demokracije (na evropski ravni) je bilo ugotovljeno, da je nagnjenje k abstiniiranju od volitev višje pri mlajših volivcih ali manualnih delavcih.

Spodbujanje participacije predstavlja eno prednostnih nalog **strategije EU za mlade (»Investing and Empowering«; 2010-2018)**. Glavni cilj predstavlja zagotovitev polne participacije mladih v družbi preko spodbujanja participacije mladih v nevladnih organizacijah mladih, družbenem življenju ter predstavniški demokraciji. Še posebej pomembno je spodbujanje participacije »neorganiziranih« mladih.

Evropska unija konkretno podpira projekte, namenjene izboljšanju participacije mladih, tudi v okviru programa **Mladi v akciji (2007-2013)**⁸⁵. Navedeni program, ki je nasledil predhodni EU mladinski program (2000-2006), vključuje dve vrsti akcij, ki sta posebej pomembni za participacijo:

- Akcija 1.3⁸⁶: Mladinski projekti demokracije (Youth Democracy Projects), pri čemer gre za zbiranje idej, izkušenj in metodologij projektov in aktivnosti z lokalne, regionalne, nacionalne in evropske ravni z namenom izboljšanja participacije mladih;
- Akcija 5.1⁸⁷: Srečanja mladih in oseb, odgovornih za mladinsko politiko – gre za podporo sodelovanju, seminarjem in strukturiranemu dialogu med posamezniki, aktivnimi v okviru mladinskega dela, mladinskimi organizacijami ter tistimi, ki se ukvarjajo z mladinsko problematiko.

Predpogoj za aktivnost oz. participacijo nasploh, pa tudi mladih, predstavlja zaupanje v institucije ter v javno (mestno, občinsko) upravo.

⁸⁵ Več kot 4.100 projektov, podpiranih v okviru navedenega programa v letu 2007 (75% projektov subvencioniranih) je bilo opisanih prav z namenom sledenja povečanja participacije mladih.

⁸⁶ V letu 2007 je v okviru te akcije v 54 projektih sodelovalo več kot 5.300 mladih.

⁸⁷ V letu 2007 je v okviru te akcije v 41 projektih sodelovalo več kot 7.900 mladih.

Navedeni projekt je analiziral internet kot potencialno močnega orodja oz. sredstva neformalnega učenja, vplivanja na razvoj družbenega kapitala in državljanske, politične, družbene in ekonomske participacije med mladimi (v starosti od 15-25 let). Središče pozornosti predstavljajo različne državljanske spletne strani, ustvarjene s strani različnih organizacij, interesnih skupin ali posameznikov, vse od lokalnih iniciativ do nacionalnih in mednarodnih projektov. Spletna anketa med 3307 mladimi internetnimi uporabniki v sedmih sodelujočih državah (delno rekrutiranih na MTV spletni strani) razkriva, da so mladi na internetu pretežno zainteresirani za teme, ki se tičejo življenjskega sloga in zabave. Državljanška participacija se je pokazalo za relevantno zgolj za 10% udeleženi, pri čemer so najbolj popularne družbena pravičnost ter duhovna oz. verska in okoljevarstvena problematika. Politične teme so na repu popularnosti, pri čemer zanimanje za državljanske in politične spletne strani narašča med starejšimi udeleženci raziskave, posebno med tistimi, ki ne živijo s starši, versko opredeljenimi mladimi ter med dekleti in mladimi ženskami. Spol se pri predmetni uporabi interneta kaže kot precej očitna socio-ekonomska spremenljivka, medtem ko stopnja izobrazbe ne igra glavne vloge; spletno in »nespletno« demonstriranje se bolj dopolnjujejo kot pa nadomeščajo.

Spletne strani posameznih »specializiranih« skupin, ki temeljijo na identiteti ali »lokalnosti«, namenjene specifičnem krogu naslovnikov (in pogosto producirane s strani članov teh specifičnih skupin) podpirajo občutek pripadnosti skupnosti in so tudi bolj uporabljane.

Največji **problem** državljanskih spletnih strani za mlade predstavlja dejstvo, da jih v večini primerov ustvarjajo in ažurirajo pretežno prostovoljci (npr. v kombinaciji z enim do dvema delno zaposlenima), ki pa nimajo ne časa ne denarja za njihovo promocijo ter približanje širši javnosti, tako da ciljna skupina uporabnikov ostaja precej majhna, strani več mesecev niso ažurirane in pogosto sledi propad le teh.

Kakšne spletne strani pa so za participacijo mladih najbolj privlačne?

Raziskava v okviru predmetnega projekta je pokazala, da interaktivnost, kompleksnost ter večji finančni vložek v spletne strani ne pomeni avtomatično boljšega izhodišča za participacijo mladih – npr. v primerjavi s »statičnimi« spletnimi stranmi z vizualnimi podobami ter tekstom. Forumi in interaktivne aplikacije morajo biti aktivirane, motivirane in upravljane pazljivo. Ukvarjanje s kontroverznimi temami družbene pravičnosti, ki se npr. tičejo spolnosti, spola, itd., lahko izzovejo močne in negativne odzive posameznih članov javnosti.

⁸⁸ Gre za projekt, financiran v okviru šestega okvirnega programa EU (»Citizens and governance programme«), ki je vključeval raziskovalne partnerje iz sedmih držav (UK, Švedska, Nizozemska, madžarska, Španija, Slovenija in Turčija), izvajal se je od septembra 2006-avgusta 2009 (info: <http://www.civicweb.eu/>)

6.2.1 Finska

Izobraževanje za demokratično državljanstvo je vključeno v nacionalni izobraževalni program za osnovnošolsko izobrazbo ter na splošne višje srednje šole v učne predmete zgodovina in družbene vede. Vsi šolski predmeti morajo vključevati idejo aktivnega državljanstva. V zadnjih letih je vlada v osnovnošolskem in splošnem višjem srednješolskem izobraževanju povečala število učnih ur, namenjenim družbenim vedam/študijam. Študentski sveti so obvezni v splošnih višjih srednjih šolah, sveti učencev so možni v osnovnošolskem izobraževanju.

6.2.2 Danska

Osnovni princip danskega izobraževalnega sistema predstavlja izhodišče, da morajo imeti vsi otroci in mladina enak dostop do izobrazbe in enake možnosti za pridobitev izobrazbe, ne glede na spol, ekonomski status, kraj prebivanja, kulturno in socialno ozadje, itd.

- Šole pripravljajo otroke in mladino za participacijo, odgovornost, pravice in obveznosti v družbi, temelječe na svobodi in demokraciji;
- Šole morajo državljansko vzgojo in demokracijo vključevati ne le v izobraževanje oz. učenje samo, temveč tudi v šolske aktivnosti v celoti. Politika poudarja trojni vidik: poudarek na konvencionalnem učenju o demokraciji, na delo s temeljnim sistemom vrednot ter na demokratično delovanje v šolah in učilnicah. Učna metoda temelji na dialogu med učenci ter učenci in učitelji. Gre za usposabljanje z vidika poslušanja argumentov in mnenj drugih, kot tudi za argumentiranje in spoštovanje življenjskih nazorov drugih.
- Za spodbudo usposabljanja aktivnih in »udeleženih« učencev v okviru aktivnosti v učilnici ter šolski demokraciji šole lahko namenijo čas učnim uram diskusij brez pouka.
- Organiziranje dijaških in študentskih svetov je obvezno.
- Usposabljanja učiteljev za pridobitev znanj in veščin za pripravo učencev na udeležbo v družbi na temelju enakosti, intelektualne svobode, predstavniške vlade ter razvoja kritičnega razmišljanja in priložnosti za zavzema stališč ter ukrepanje ob spopadu z novimi izzivi ter učenja o življenju v skupnosti s spoštovanjem vrednot in stališč drugih.
- Vzgoja za aktivno državljanstvo ter izobraževanje o človekovih pravicah sta sestavni del učnih predmetov o družbenih vedah ter zgodovine.

6.2.3 Avstrija

- Državlјanska vzgoja v šolah.

- Participacija dijakov/učencev predstavlja sestavni del demokracije v šolah.
- Znižanje starosti za volitve in starosti za kandidaturo na volitvah (od leta 2007 se pravica do volitev pridobi s 16 letom, pravica do kandidature na volitvah pa z 18 letom);
- Šole in univerze so nosilke posebne odgovornosti v okviru izobraževanja za demokratično državljanstvo – kot idealna priložnost in prostor za mlade za diskusijo in izmenjavo mnenj;
- Promocijo izobraževanja za demokratično državljanstvo podpira tudi Informacijski center za državljansko izobraževanje (Österreichische Gesellschaft für Politische Bildung), ki proizvaja informacije, gradiva, izvaja usposabljanja in svetuje institucijam in organizacijam, vključenim v izobraževanje odraslih;
- Številne nevladne in druge organizacije izvajajo izobraževanje za demokratično državljanstvo preko pilotnih projektov, šolskih izmenjav, mladinskega dela, političnega aktivizma, prostovoljnega in dobrodelnega dela, mladinskih parlamentov, itd.
- Mednarodno sodelovanje.

6.3 Mladinska participacija v razvoju – Vodnik za razvojne agencije ter oblikovalce politike⁸⁹

Namen navedenega vodnika je povečanje razumevanja naraščajočega pomena ter večjega potenciala participacije mladih v razvojni praksi ter raziskave ključnih izzivov in pristopov. V ospredju je tudi delo z »izključenimi« skupinami mladih ter pomembnost izgradnje partnerstev med odraslimi in mladimi na kulturno zgleden način. Mladi so predstavljali del projektnega tima (kot raziskovalci in koordinatorji delavnic) in projektnega komiteja ter mnogih kritikov. Sam rezultat projekta, vodnik predstavlja proces razvoja sposobnosti mladih za participacijo in vodenje. Navedeni projekt je potekal v močnem sodelovanju med donatorskimi agencijami in organizacijami civilne družbe v UK, Ugandi in Nepalu v obdobju več kot 18 mesecev.

Praktična orodja in viri za učinkovit pristop k participaciji mladih:

- Učenje na podlagi obetavnih praktičnih primerov uspešne participacije mladih in trajnostnih koalicij, politik, itd.
- Operacionalizacija ključnih strategij in načrtov na način, ustrezen za mlade;
- Angažiranje in podpora lokalnim oblastem, civilni družbi za uvedbo in vzdrževanje participacije mladih.

⁸⁹ *Youth Participation in Development: A Guide for Development Agencies and Policy Makers, Students Partnership Worldwide - SPW/DFID-CSO Youth Working Group 2010*
<http://www.ygproject.org/guide>

6.3.1 Participacija kot ledena gora⁹⁰

Za lažje razumevanje celotnega procesa oz. celovitosti participacije je le to mogoče predstaviti tudi kot ledeno goro:

- A. vidni, manjši del ledeni gore: **formalno posvetovanje in dialogi z mladimi**
- B. »manj vidni/nevidni«, a večji del ledene gore pod morsko gladino
- C. **vrsta oblik participacije**, v okviru katerih mladi nastopajo kot uporabniki – ciljna skupina, partnerji in voditelji:
- D. vloga mladih v okviru oblastnih struktur - vladanja (delegirane in deljene odločitve: glas in odgovornost v okviru posredovanj/intervencija), usposabljanja za vodenje, partnerstva odraslih-mladih, mladinsko izobraževanje, oblikovanje in razvoj skupin (npr. med »izključenimi« skupinami, šolami, razl. skupnostmi), aktiviranje okolja (vključno z ekonomskimi, pravnimi in demokratičnimi postopki),...

6.3.2 Pristop treh objektivov (leč) k participaciji mladih⁹¹

2007 je delovna skupina mladih DFID (UK Department for International Development) - Civil Society Children and Youth Network naročila študijo⁹², ki zagovarja, da naj pomoč pri razvoju participacije mladih deluje **v korist** mladih (kot ciljnih upravičencev), **z** mladimi kot partnerji ter naj bo oblikovana **s strani mladih kot vodij**. Predmetni pristop je izredno dragocen za razvoj participacije mladih.

Razlaga pristopa treh objektivov (leč) k participaciji mladih:

Gre za razvoj oz. oblike participacije, ki kot pogled prehajajo skozi tri sledeče si objektivne oz. leče – odvisno od dojemanja vloge oz. naloge mladih:

- prva leča/objektiv: mladi kot **ciljna skupina** => participacija v obliki dela z mladimi kot **uporabniki**
 - druga leča/objektiv: mladi kot **sodelavci** => participacija v obliki mladih kot **partnerjev**
 - tretja leča/objektiv: mladi kot **pobudniki** => participacija mladih v vlogi **voditeljev**.
- Tako za institucije kot za izvajalce je pomembno, da upoštevajo vse tri navedene objektivne oz. leče, saj le te medsebojno niso izključujoče. Razvoj participacije mladih je pogosto kombinacija vseh treh.
 - Gre za dinamičen pristop – odvisen od lokalnega konteksta in razvoja – posamezen objektiv je npr. lahko bolj primeren ali pa ima večji pomen.
 - Različni objektivni so lahko uporabljeni s strani različnih skupin mladih v okviru ukrepanja oz. pobud, kar pomeni, da lahko mladi voditelji pomagajo novim skupinam mladim kot ciljnim skupinam.

⁹⁰ Andrew Robertson, *Youth participation in development; A Guide for Development Agencies and Policy Makers, Students Partnership Worldwide - SPW/ DFID-CSO Youth Working Group 2010*

⁹¹ *Youth Participation in Development; A Guide for Development Agencies and Policy Makers, Students Partnership Worldwide - SPW/ DFID-CSO Youth Working Group 2010;*

Povzeto: World Bank Development report 2007

⁹² DFID/Maguire, S. (2007) *Youth Mapping Study – DFID's Approach to Young People*

- Lahko se zgodi, da participacija mladih poteka zgolj z mladimi kot partnerji ali voditelji, in ne z mladimi kot ciljno skupino, vendar se mora participacija razvijati tudi iz temeljne baze.
- Osnovni cilj predstavlja razvoj mladih kot partnerjev in voditeljev, vendar je za to potrebna njihova sposobnost delovanja, veščine in zmožnosti in njihova sposobnost spremembe lastnega življenja.

6.3.3 Opredeitev mladih kot uporabnikov, partnerjev in voditeljev⁹³

Delovanje za mlade kot uporabnike/upravičence

- Mladi so ciljna skupina in so ustrezno obveščeni;
- Eksplicitno osredotočenje na problematiko mladih preko dokumentacije;
- Lahko pripravi podlago za delovanje z mladimi kot partnerji.

Vključitev mladih kot partnerjev

- Skupno ukrepanje, kjer imajo mladi polno svetovalno vlogo ter so informirani;
- vzajemno sodelovanje ter odgovornost;
- običajno mladi potrebujejo izkušnje na tej ravni da lahko postanejo voditelji ter iniciatorji razvoja, kar pa vsi niti ne želijo niti ne morejo doseči.

Podpora mladim kot voditeljem

- omogočanje mladim, da začnejo in usmerjajo ukrepanje;
- odpiranje prostora za s strani mladih vodeno odločanje (predstavništvo) v okviru obstoječih struktur, sistemov in postopkov.

6.3.4 Mladi kot premoženje - aktivni pristop

Korak naprej v delovanju z mladimi ter v dojetanju le teh kot prednost, dragocenost: kot svetovalcev, kolegov in nosilcev interesov je ključno za reprezentativno in učinkovito politiko. Pri participaciji mladih je ključno, da gre za aktivno, informirano in prostovoljno vključitev mladih v sprejemanje odločitev in v življenje njihovih skupnosti (lokalno in globalno). Mladi lahko v participaciji sodelujejo kot uporabniki, partnerji in voditelji, participacija pomeni delo z in s strani mladih, ne le delovanje za njih.

V praksi je za participacijo ključno:⁹⁴

⁹³ povzeto: *Youth Participation in Development: A Guide for Development Agencies and Policy Makers, Students Partnership Worldwide - SPW/ DFID-CSO Youth Working Group 2010*

⁹⁴ Prirejeno iz: *Bhatnagar and Williams, 1992 for World Bank,*

- informiranje: ljudje so informirani z namenom olajšanja kolektivnega in individualnega ukrepanja;
- Posvetovanje;
- Odločanje: mladi imajo vlogo odločanja, ki pa je lahko njihova ali pridružena drugim, in sicer na posameznih vprašanih politike ali projekta;

6.3.5 Ovire za participacijo mladih

- **Nezadostna izobrazba in izobraževanje**

Problem je, da izobraževalni sistemi pogosto ne pripravijo mladih ljudi za ustrezno sodelovanje in odločanje. Ne razvijajo nujnih analitičnih znanj za kritično razmišljanje ali reševanje problemov preko participativnega, aktivnega učenja.

- **Šibka infrastruktura**

Problem participacije mladih pogosto predstavlja pomanjkanje neposrednega dostopa k vzpostavljenim sistemom in strukturam v okviru organov oblasti oz. odločanja, medijem ter sektorjem civilne družbe.

Navedeni dostop delno ovira tudi sposobnost zagovarjanja svojih pravic s strani mladih. V primerih, ko mladi uspejo vplivati na odločanje ali celo odločajo, frustracije in nezaupanje v sistem in mehanizme lahko povzročijo ovire pri implementaciji odločitev.

- **Neenakopravnost in izključenost**

Neenakopravnost ter družbena izključenost posameznih skupin mladih predstavlja precejšen izziv, celo za mladinske organizacije. Za vključitev oz. pritegnitev izključenih skupin mladih je nujna uporaba ustreznih oz. kreativnih mehanizmov, kot npr. uporaba radia za doseg na podeželju živečih ali slabše izobraženih mladih, itd.

- **Stroški**

Napačno je izhodišče, da vključevanje mladih v odločanje na vseh ravneh predstavlja večji strošek kot vključevanje odraslih oz. starejših. Tovrstno izhodišče je lahko posledica neupoštevanja pozitivnih finančnih učinkov sodelovanja mladih oz. oblikovanja politik in rešitev, ki neposredno vplivajo na njihovo življenje ter so bolj sprejemljive in praktično uporabljive.

6.3.6 Premagovanje ovir participacije mladih

Precej zgoraj navedenih ovir participacije mladih je po mnenju zgoraj navedenega vodnika - Mladinska participacija v razvoju (Vodnik za razvojne agencije ter oblikovalce politike) mogoče preseči s spreminjanjem percepcije in vrednot družbe, njenih članov ter ključnih nosilcev interesov odločanja ter mladih, zlasti s pomočjo dialoga. Za oblikovanje okolja, naklonjenega participaciji mladih je nujno preoblikovanje vrednot za delo z in za mlade, še zlasti pomembno je:

- delo z mladimi: sodelovanje, skupne akcije, vzpostavitev medsebojnega zaupanja, skupnega učenja (mladi kot partnerji);
- krepitev moči, pozicije mladih: preko podpore razvoju njihovih osebnih sposobnosti, občutka lastne vrednosti in samozaupanja (kreiranje mladih kot voditeljev in pobudnikov razvoja).

Nujno je zavedanje, da participacija mladih predstavlja odgovornost širokega spektra akterjev. Vsak akter v tem procesu predstavlja potencialni prostor za participacijo – tako institucija kot družbena skupina.

Ključni akterji oz. nosilci interesov mladih:⁹⁵

- mladi
- družina in sorodstvo
- oblast/vlada in javni sektor
- institucije donatorji
- verske organizacije
- delovna mesta
- civilna družba – organizacije in združenja
- zasebni sektor in mediji
- izobraževalne institucije
- družba – skupnost

7 SKLEP

Pristna participacija daje...« mladim moč za oblikovanje tako postopka kot rezultata» UNICEF/Lansdown, 2004.

V postopku oblikovanja, izvajanja in izboljšanja participacije mladih pri oblikovanju (lokalnih) politik je ključno dojetje vrednosti ter vloge mladih kot partnerjev in voditeljev. Mladi ne smejo predstavljati skupine s pomanjkanjem sposobnosti ter možnosti participacije, temveč se morajo tako oni sami kot

⁹⁵ Povzeto po CYP 2007 p. 14, za *Youth Participation in Development: A Guide for Development Agencies and Policy Makers, Students Partnership Worldwide - SPW/ DFID-CSO Youth Working Group 2010*

oblikovalci politike ter družba v celoti zavedati, da igrajo in celo morajo igrati ključno vlogo pri razvoju družbe: na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni.

Pri tem je ključno zavedanje, da je vsaka starostna in družbena skupina mladih ter vsak mlad posameznik edinstven, unikaten ter spreminjajoč, posledično fleksibilnost in kreativnost predstavljata predpogoj za delo z mladimi, ključno je razumevanje lokalnega konteksta.

Za polno ter učinkovito participacijo mladih je ključna vključitev, aktivacija »izključenih« skupin ter posameznih predstavnikov mladih. V prvi vrsti si morajo za to prizadevati predvsem mladi – vrstniki izključenih, odrinjenih družbenih skupin, organizacije mladih, odgovornost pa je tudi na strani oblikovalcev odločitev – organov odločanja ter družbe kot celote – zlasti z vidika veljavnega sistema vrednot.

Mladi morajo biti v odločanje, oblikovanje politike vključeni prav na vseh ravneh – tako v strukturah – procesu oblikovanja politik, odločanja, kot tudi izvajanja (implementacije) in ne nazadnje tudi v okviru vrednotenja rezultatov, ciljev, kot tudi na vseh ravneh v geografsko – organizacijskem smislu. V okviru slednjega je prav lokalna (in regionalna) raven tista, ki je ključna, izvorna in nepogrešljiva za oblikovanje ustreznih politik za mlade ter družbo v celoti – tudi na nacionalni ravni, saj je lokalna raven in lokalne oblasti mladim najbližje ter so njihovi interesi in potrebe tam najlažje, najbolj neposredno »slišani«, pa tudi udejanjeni.

Odgovornost je na obeh straneh – tako na strani mladih kot na strani predstavnikov oblasti in družbe v celoti. Koraki – premiki na strani mladih v smeri participacije slej ko prej povzročijo premik na drugi strani – pri oblikovalcih politik, organih odločanja na lokalni ravni, na nacionalni ravni ter v družbi kot celoti.

8 ZAKONODAJA, VIRI IN LITERATURA

- Bela knjiga Evropske komisije: Nova spodbuda za evropsko mladino, COM (2001) 681 final.
- Sporočilo Komisije o prenovljeni socialni agendi; COM (2008) 412
- Revidirana evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje, Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope , 2003
- SOC/349 Strategija EU za mlade;
mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij
Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja –
Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade; COM(2009) 200 konč.
http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc349/sl/ces1474-2009_ac_sl.doc
- mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu o evropskih politikah, ki zadevajo mlade -

obravnavanje skrbi mladih v Evropi - izvajanje Evropskega pakta za mlade in spodbujanje dejavnega državljanstva KOM(2005) 206 končno

http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc208/sl/ces1248-2005_ac_sl.doc

- COUNCIL RESOLUTION (of 27 November 2009) on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018); http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf
[Resolucija Sveta o prenovljenem okviru za evropsko sodelovanje na področju mladine \(2010-2018\)](#)
- Priporočilo Odbora ministrov državam članicam o udeležbi državljanov v lokalnem javnem življenju, Priporočilo (2001)19.
- [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomskemu - socialnemu odboru in Odboru regij: Spodbujanje polne udeležbe mladih v izobraževanju, zaposlovanju in družbi \(2007\)](#)
- SPOROČILO KOMISIJE SVETU, EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ
Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja
Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade
[Sporočilo Komisije Svetu o novi EU strategiji za mlade](#)
- [Resolucija Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o uresničevanju skupnih ciljev na področju participacije in informiranja mladih s ciljem spodbujanja njihovega dejavnega evropskega državljanstva \(2006\)](#)
- [Resolucija Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o obravnavi zadev, ki se nanašajo na mlade - izvajanje Evropskega pakta za mlade in spodbujanje dejavnega državljanstva \(2005\)](#)
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
Brussels, 27 April 2009 SEC(2009) 549 final
COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT accompanying document to the COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS
Youth - Investing and Empowering
EU YOUTH REPORT
- Resolution of the Council and of the representatives of the governments of the member states, meeting within the Council, on the active inclusion of young people: combating unemployment and poverty; 3013th EDUCATION, YOUTH AND CULTURE Council meeting Brussels, 11 May 2010
- Council of Europe, Education for Democratic Citizenship and Human Rights
http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/2_EDC_HRE_in_member_states/Country_profiles/

- Flash Eurobarometer 294 - The Gallup Organization, European Union Citizenship, Summary, public. October 2010
- <http://www.youthforum.org>
- <http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/ekcyp/index>
- DFID/Maguire, S. (2007) 'Youth Mapping Study – DFID's Approach to Young People
- CIVICWEB projekt: Mladi, internet in državljanska participacija («Citizens and governance programme») <http://www.civicweb.eu/>
- Youth Participation in Development ; A Guide for Development Agencies and Policy Makers, Students Partnership Worldwide - SPW/ DFID-CSO Youth Working Group 2010
<http://www.ygproject.org/guide>
- program EU »Mladi v akciji«; spletna stran: <http://www.mva.si/mladi-v-akciji/>
- Bela knjiga: Vključevanje mladih v oblikovanje lokalnih politik, Laura Praprotnik, Primož Šporar; Pravno informacijski center nevladnih organizacij, Ministrstvo za šolstvo in šport, 2010.
- Kazalniki dobrega delovanja mladinskih svetov lokalnih skupnosti, mladinski svet Ajdovščina
- Ustava RS ((Uradni list RS, št. 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006)
- Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 - uradno prečiščeno besedilo, 27/08 - Odl. US, 76/08, 79/09, 51/10 in 84/10 - Odl. US)
- Zakon o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 72/1993, 7/1994, 33/1994, 61/1995 - Skl. US, [70/1995](#), [51/2002](#), [11/2003](#) - Skl. US, [73/2003](#) - Odl. US, [54/2004](#) - ZDoh-1, [72/2005](#), [72/2005](#) - ZLS-M, [121/2005](#), [70/2006](#) - Odl. US, [46/2007](#) - Odl. US, [54/2007](#) - Odl. US, [60/2007](#), [45/2008](#))
- Zakon o skupnosti študentov (Uradni list RS, št. 38/1994)
- Zakon o mladinskih svetih (Uradni list RS, št. 70/2000, 42/2010)
- predlog Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (EVA 2010-3311-0002) z dne 29.01.2010
- Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (Uradni list RS, št. 42/2010)
- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o mladinskih svetih (EVA 2010-3311-0004), z dne 29.01.2010
- Pravilnik o registraciji in vodenju registra mladinskih svetov (Uradni list RS, št. 60-3185/2001, RS 85-1/2001 - popravek)
- Strategija Urada RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010
- <http://www.uradzamladino.gov.si/>
- <http://www.predlagam.vladi.si>
- <http://www.mss.si>
- <http://www.mreza-mama.si/>
- <http://www.e-participacija.si/si>

- <http://www.e-participacija.si/kamnik/>